

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: Публічне управління та державна служба

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Розвиток цифрового суспільства в Україні та світі: тенденції та проблеми»

здобувачки **Кириленко Юлії Володимирівни**

Науковий керівник: д.держ.упр., професор

Л.А. Гаєвська

_____ (підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією

з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри:

доктор наук з державного управління, професор
О.В. Карпенко

_____ (підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: Публічне управління та державна служба

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

В.В. Карлова

(підпис)

_____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.В. Карпенко

(підпис)

_____ 2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти **Кириленко Юлії Володимирівні**

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

**на тему «Розвиток цифрового суспільства в Україні та світі: тенденції,
проблеми»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від 11 жовтня 2023 р .№ 1887-ст

**Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах Міністерства цифрової
трансформації України**

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи дослідження цифровізації як механізму впливу на суспільство
Розділ 2	Стан та особливості розбудови цифрового суспільства в Україні з огляду на світові приклади
Розділ 3	Напрями розвитку цифрового суспільства в Україні
Об'єкт дослідження:	розвиток цифрового суспільства
Предмет дослідження:	тенденції та проблеми розвитку цифрового суспільства в Україні та світі
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	обґрунтування наукових положень та визначення напрямів розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

1.1. Визначити сутність та особливості цифрового суспільства

1.2. Розкрити еволюцію розвитку цифровізації в Україні

2.1. Охарактеризувати стан розвитку цифрового суспільства в Україні

2.2. Проаналізувати нормативно-правове забезпечення розвитку цифрового суспільства в Україні

2.3. Дослідити особливості цифрової трансформації в зарубіжних країнах

3.1. Визначити пріоритети відновлення регіональних економічних на засадах цифровізації

3.2. Виявити можливості імплементації зарубіжного досвіду в Україні

3.3. Визначити напрями розвитку цифрового суспільства в Україні

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Л.А.Гаєвська

«_____» _____ 2023 р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

Ю.В. Кириленко

«_____» _____ 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 67 сторінок, 9 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 60 найменувань, 1 додаток.

«Розвиток цифрового суспільства в Україні та світі: тенденції та проблеми»

Об'єкт дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є- розвиток цифрового суспільства.

Предметом дослідження є тенденції та проблеми розвитку цифрового суспільства в Україні та світі.

Мета і завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної магістерської роботи є обґрунтування наукових положень та визначення напрямів розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- визначити сутність та особливості цифрового суспільства;
- розкрити еволюцію розвитку цифровізації в Україні;
- охарактеризувати стан розвитку цифрового суспільства в Україні;
- виявити особливості цифрової трансформації в зарубіжних країнах;
- ідентифікувати проблеми, чинники негативного впливу на реалізацію цифрових змін в публічному управлінні;
- визначити напрями розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Під час дослідження було систематизовано теоретичні засади розвитку цифрового суспільства в Україні та світі як об'єкта впливу цифровізації, розкрито еволюцію розвитку цифровізації в Україні та охарактеризовано нормативно-правову цифрового розвитку в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягають у виявленні особливостей цифрової трансформації в зарубіжних країнах; ідентифікуванні

проблем, чинників негативного впливу на реалізацію цифрових змін в публічному управлінні; визначенні напрямів розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: цифровізація, цифрове суспільство, імплементація, діджиталізація, цифрова трансформація.

В і д г у к

про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми «Публічне управління та державна служба»

Кириленко Юлії Володимирівни

на тему «Розвиток цифрового суспільства в Україні та світі: тенденції, проблеми»

Актуальність теми. Актуальність дослідження становлення і розвитку інформаційного суспільства в тому, що це суспільство набирає обертів, і якщо вже сьогодні не звернути уваги на розвиток його інфраструктури, складових та констант його розвитку, то таке суспільство залишиться далеко позаду від успішних, розвинутих, конкурентоспроможних. Підтримка стійкої цифрової трансформації є одним з п'яти пріоритетів політики, виділених Європейською Комісією в її пропозиції з довгострокових політичних цілей Східного партнерства на період після 2020 року, що була опублікована 18 березня 2020 року. У цьому контексті особливо важливо дослідити тенденції розвитку цифрового суспільства в Україні та світі, ідентифікувати проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення. У зв'язку з цим магістерське дослідження Ю.В.Кириленко є надзвичайно актуальним та своєчасним.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи. У кваліфікаційній магістерській роботі Ю.В.Кириленко визначити сутність та особливості цифрового суспільства; розкрила еволюцію розвитку цифровізації в Україні; охарактеризувала стан розвитку цифрового суспільства в Україні; виявила особливості цифрової трансформації в зарубіжних країнах; ідентифікувала проблеми, чинники негативного впливу на реалізацію цифрових змін в публічному управлінні; визначила напрями розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій.

Варто відмітити критичність мислення здобувача та самостійність у формулюванні висновків. До позитивних рис роботи також можна віднести наявність достатньої кількості ілюстративного та фактологічного матеріалу, а також проведене, інтерв'ю.

3. Наявність самостійних розробок автора. На основі опрацювання значної кількості джерел здобувачка створила рисунки, таблиці, діаграми, що дало змогу унаочнити поданий матеріал.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Варто відмітити вміння здобувачки аналізувати емпіричні дані, критично осмислювати

та робити висновки. Усі висновки, умовиводи є відповідними, виходять із матеріалів дослідження та заслуговують на увагу. Вартими на увагу є визначені здобувачем шляхи підвищення ефективності цифрового розвитку суспільства в Україні в контексті удосконалення державних інструментів цифрового розвитку, імплементації досвіду зарубіжних країн щодо розвитку цифрового суспільства в Україні, цифровізації публічного управління.

5. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК. Робота відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних робіт, може бути оцінена позитивно (87 балів) та бути допущеною до захисту перед ЕК.

Науковий керівник:
професор кафедри національної економіки
та публічного управління, д.держ.упр., проф.

Гаєвська Л.А.

“ ___ ” _____ 20__ р.

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну магістерську роботу здобувача вищої освіти
Кириленко Юлії Володимирівни
«Розвиток цифрового суспільства в Україні та світі:
тенденції, проблеми»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її розроблення. Подана на рецензування магістерська робота присвячена вирішенню актуальної наукової проблеми, яка полягає в обґрунтуванні наукових положень та визначення напрямів розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій.

На сьогодні посилення ролі та значення цифрового розвитку й цифрових трансформацій сприяє забезпеченню стійкості та гнучкості української держави. Цифровий розвиток і цифрові перетворення засвідчили свою ефективність для забезпечення функціонування інфраструктури, безперебійного доступу до освіти та навчання, надання медичних послуг, покращення кібербезпеки тощо. Пришвидшення інтеграції України в європейський цифровий простір, наближення цифрового сектора України до європейського визначатиме розвиток української економіки в майбутньому, приплив інвестицій, появу нових робочих місць, розвиток малого та середнього бізнесу, залучення України до спільних європейських проєктів. Необхідність цифрового розвитку та підвищення його ефективності є вкрай важливими для забезпечення стійкості та гнучкості нашої держави в умовах сьогодення. Особливу увагу треба приділити моніторингу й оцінці результативності та ефективності заходів політики цифровізації у провідних країнах світу. У цьому контексті магістерське дослідження Ю.В.Кириленко є надзвичайно актуальним.

Якість проведеного дослідження. Для вирішення поставленої в роботі мети автор застосувала систему загальнофілософських, загальнонаукових та спеціально наукових методів. Це забезпечило достовірний та об'єктивний аналіз сутності та особливостей цифрового суспільства, еволюції розвитку цифровізації в Україні.

Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи. Автором на основі аналізу зарубіжного досвіду виявлено можливості його використання в Україні. У роботі охарактеризовано стан розвитку цифрового суспільства в Україні; проаналізовано нормативно-правове забезпечення розвитку цифрового суспільства в Україні; ідентифіковано проблеми та чинники негативного впливу на реалізацію цифрових змін в публічному управлінні та визначено напрями розвитку цифрового суспільства в Україні.

Тематика роботи відповідає сучасному стану і перспективам розвитку цифрового суспільства, а її зміст – поставленим завданням. Роботу виконано якісно, грамотно, із застосуванням наукового стилю та дотриманням установлених вимог.

Практична значимість висновків і рекомендацій. Отримані автором результати дослідження можна запровадити в теорію і практику публічного управління. Обґрунтовані теоретичні засади та рекомендації щодо розвитку цифрового суспільства в Україні можуть бути використані органами публічної влади різних рівнів, зокрема під час визначення перспектив державного й регіонального цифрового розвитку та ухвалення конкретних владних рішень.

Рецензент:

Директор Київського
транспортно-економічного коледжу
Національного транспортного
університету, доктор наук з державного
управління, професор

Наталія ШУЛЬГА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМУ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬСТВО	6
1.1 Сутність та особливості цифрового суспільства, методи впровадження інструментів цифровізації.....	6
1.2 Етапи розвитку цифровізації в Україні.....	10
РОЗДІЛ 2 СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ З ОГЛЯДУ НА СВІТОВІ ПРИКЛАДИ	18
2.1 Загальна характеристика розвитку цифрового суспільства в Україні.....	18
2.2. Нормативно-правове забезпечення розвитку цифрового суспільства в Україні	28
2.3 Особливості цифрової трансформації в зарубіжних країнах.....	34
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	42
3.1 Удосконалення державних інструментів цифрового розвитку	42
3.2. Імплементация досвіду зарубіжних країн щодо розвитку цифрового суспільства в Україні	47
3.3 Цифровізація публічного управління.....	53
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Цифровізація суспільства стала невід'ємним інструментом в функціонуванні та розвитку нашої держави. Головною задачею дослідження є, визначити рівень та стан цифрового розвитку суспільства, зважаючи на стрімкий розвиток та світові тенденції. Знайти проблеми та недоліки, зазначити способи їх вирішення. Також провести аналіз цифровізації на світовому рівні, зазначити механізми які варто імплементувати в нашій державі. Розробити ряд порад з приводу цифровізації суспільства та публічного управління.

Цифровий розвиток країни на даний час є дуже актуальним та важливим питанням. Цифровізація зачепила кожен ланку в управлінні та стала невід'ємною потребою для звичайних громадян. Зараз ми не уявляємо свого життя без документів в телефоні, зручних додатків та адміністративних послуг онлайн. Враховуючи стрімкий розвиток даної сфери потрібно провести аналіз нормативно-правового забезпечення. Розглянути шляхи вдосконалення та імплементування зарубіжного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сфері державного управління цифровим розвитком та цифрової трансформації суспільства, вагомий внесок у розробці прикладного характеру та теоретичного змісту належать таким дослідникам як: Гаєвська Л.А. [4], Карлова В.В. [3], Федірко Н.В.[3], Карпенко О.В.[1], Касьянова Н.В.[8], Попик Н.В.[8], Лісова К.М.[9], Ридкіна А.В.[16], Зайчик К.О.[28], Хожило І.І.[32], Макушев П.В.[29], Амосов О.Ю.[25], Скорнякова І.В.[8], Бондарчук В.В.[20], Шиманська К.В.[20].

Не зважаючи на широкий спектр наукових досліджень процесу цифровізації, виникають додаткові питання які потребують аналізу та вирішення. Через швидку тенденцію розвитку, деякі процеси та функції цифровізації залишаються осторонь, що в свою чергу потребує визначення регуляторних дій держави.

Мета дослідження. Обґрунтування наукових положень та визначення напрямів розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій.

Для досягнення мети визначено такі *завдання*:

- визначити сутність та особливості цифрового суспільства
- розкрити еволюцію розвитку цифровізації в Україні;
- охарактеризувати стан розвитку цифрового суспільства в Україні;
- виявити особливості цифрової трансформації в зарубіжних країнах;
- ідентифікувати проблеми, чинники негативного впливу на реалізацію цифрових змін в публічному управлінні;
- визначити напрями розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій.

Об'єкт дослідження - розвиток цифрового суспільства.

Предмет дослідження - тенденції та проблеми розвитку цифрового суспільства в Україні та світі.

Методи дослідження. В дослідженні було використано методи емпіричного дослідження — спостереження, порівняння, вимірювання, аналіз та синтез інформації (для виявлення проблематики дослідження, її обґрунтування та теоретичної об'єктивізації); інтерв'ю; графічний метод .

Теоретична, методична значущість отриманих результатів полягає у дослідженні: теоретичних засад розвитку цифрового суспільства в Україні та світі, як об'єкта впливу цифровізації, та визначенні пріоритетів імплементації світового досвіду цифровізації суспільства для України.

Практичне значення отриманих результатів полягає у їх практичній реалізації під час впровадження цифрових інструментів в суспільство України, досягнення позитивних, стійких результатів, що дасть змогу інноваційно та враховуючи світові тренди задовольняти потреби громадян, та надавати їм якісні послуги.

Описані пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності державними службовцями центральних органів виконавчої влади, місцевого

самоврядування, працівниками інноваційних центрів, а також реформуванні та реалізації державної політики у сфері інновацій та розвитку України.

Інформаційна база дослідження. В роботі використовувались праці вітчизняних науковців і практиків, статистичні дані з офіційних сайтів, закони України, підзаконні нормативно-правові акти, матеріали Міністерства цифрової трансформації України а також було проведено аналітичну і дослідницьку роботу з інформаційними матеріалами засосунку «Дія».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, додатків, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі досліджено: теоретичні основи дослідження цифровізації, як механізму впливу на суспільство. У другому розділі здійснено аналіз: стану та особливостей розбудови цифрового суспільства в Україні з огляду на світові приклади. У третьому розділі розроблено: шляхи підвищення ефективності цифрового розвитку суспільства в Україні.

Апробація дослідження. Результати дослідження представлені автором на науково-практичній конференції «Кібербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» на тему «Цифровізація соціальної сфери в період військового стану в Україні», збірник тез (м. Київ - Вроцлав, травень 2023 р.) [26]. Також на студентсько-науковій конференції «Інноваційні проекти для післявоєнного відновлення та розвитку України» на тему «Державно-приватне партнерство як механізм відбудови зруйнованої інфраструктури в Україні», збірник доповідей (м. Київ, 17 квітня-20 травня 2023 р.)[31].

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМУ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬСТВО

1.1 Сутність та особливості цифрового суспільства, методи впровадження інструментів цифровізації

Цифрові технології вже давно стали частиною нашого життя. Смартфони, інформаційні мережі, різноманітні гаджети тощо. Цифрова інфраструктура стала для суспільства необхідною та надійною, прогрес залежності від баз даних та технологій вже не здається чимось дивним. Кожен день ми стикаємось з цифровізацією, банківські аккаунти, електронні медичні карти, документи в смартфоні та інше.

Значення та роль цифрового розвитку а також посилення її трансформації сприяє гнучкому на стійкому становищу України в період військової агресії. Ефективність цифровізації забезпечує функціонування інфраструктури країни, доступ громадян до освіти, медичних послуг, поліпшення економічного стану загалом. Європейський шлях нашої країни також сприяє запозичення європейського цифрового простору, який в свою чергу, гарантує інвестиційний ріст та розвиток, економічний підйом, ріст малого та середнього бізнесу, а також збільшення кількості робочих місць. Участь нашої країни в Європейських проєктах також відкриває багато можливостей як для громадян так і держави в цілому.

Цифрові технології вже давно стали невід'ємною частиною нашого життя. Цю тенденцію можна охарактеризувати необхідністю та важливістю їх впровадження та характер неминучих наслідків для суспільства. Перш за все, задля ефективного процесу цифровізації, необхідно чітко визначити розуміння цього процесу, та його вплив. Задля майбутнього розвитку цифрового суспільства

потрібно кидати виклик існуючим нартивам, адже необхідність втіленого розуміння є вкрай важливим для участі суспільства у формуванні майбутнього.

Але не дивлячись на активне використання суспільством даного блага, можна спостерігати як досить швидкий прогрес та глобальні тенденції демонструють як і ефективність цього процесу так і гальмівні моменти та слабкі місця.

Кібератаки - це свого роду агресивні дії проти інструментів цифровізації. Надважливим є безпека даних, їх захист та уникнення різних агресорів. Цифрові технології з кожним роком розвиваються та масштабують свої розміри, тому наслідки їх використання важко попередити. Тому надважливим є обізнаність суспільства в цифровому світі, задля своєї безпеки в першу чергу. Це показує, що наявність гаджета в громадянина повинна бути підкріплена його розумінням які мережі та джерела є достовірними та безпечними, тому потрібно працювати над обізнаністю суспільства, навчати людей цифровому світу, тоді і тенденції розвитку будуть набагато пришвидшені а використання цифрового блага більш безпечним.

Цифровізацію потрібно уявляти як процес використання оцифрованої інформації для спрощення та ефективнішої роботи органів державної влади, бізнесу та особистої діяльності. Зважаючи на це, цифровізацію можна розглядати як універсальний акселератор розвитку економіки та передумову побудови цифрового суспільства.

Цифровізація має чималий вплив на суспільство, вона дає нові можливості та здібності до формування соціального клімату в цілому. Зовнішні чинники такі як політика, тенденції, культура та ідеологія можуть вносити свої корективи. Але головним завданням в цифровізації суспільства постає показати, що не потрібно розуміти та розбиратись в технологіях щоб користуватись ними. Тобто, цифровий клімат держави, повинен бути доступним та зрозумілим для кожного громадянина, так як це один з основних важелів трансформації нашої держави який займає чимала місце на шляху до європейського майбутнього.

Наразі стан цифрового розвитку суспільства знаходиться на стадії впровадження. Через військовий стан цей процес почав гальмуватися. Але необхідність цифровізації суспільства навпаки дуже зросла. Надання адміністративних послуг онлайн стало порятунком для багатьох громадян, в яких немає можливості звернутися до державного органу через військову агресію на території України. Для детального вивчення цього питання пропонуємо звернути увагу на впровадження цифровізації на рівні ОТГ України.

Одним з цікавих та необхідних проєктів які було впроваджено в ОТГ України в 2023 році був, «Громада 4.0» реалізацією якого опікується міжнародна організація «SocialBoost» в партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України та за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» [7].

Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою» спільно фінансується ЄС та його державами-членами Німеччиною, Польщею, Швецією, Данією, Естонією та Словенією для підтримки України на її шляху до зміцнення місцевого самоврядування. U-LEAD сприяє прозорому, підзвітному та багаторівневому управлінню в Україні, яке відповідає на потреби громадян, та розширює можливості громад [7].

Основна задача програми, за термін п'ять місяців впровадити акселераційну програму для імплементації діджитальних проєктів для громад. Головна їх ціль - допомогти оволодіти від наслідків військового вторгнення та забезпечити стійкий стан цифрових інструментів в громаді. Була проведена робота як і над вже існуючими програмами та і розробка та впровадження нових діджитал-рішень для громад.

Громади які розуміють що відстають в питання цифровізації можуть звернутися за допомогою до програми «Громада 4.0». Що вони отримають? По перше це експертиза, передача досвіду від провідних фахівців та надання консультації з питань діджиталізації. Громада, активісти та ініціатори приймають рівно цільну участь в програмі, їх об'єднують на одній платформі, де вони співпрацюють між собою, діляться досвідом та підтримкою один одного. Також

учасники мають менторів які супроводжують їх на протязі всього проєкту, допомагають розвиватись та будувати ефективну цифровізаційну структуру суспільства.

На фінальному етапі програми було представлено 21 впроваджений проєкт цифровізації. Вони успішно працюють на благо своїх громад.

Таблиця 1.1 – Учасники проєкту «Громада 4.0» та їх проєкти цифровізації

Громада	Область	Проект цифровізації
Гайворонська	Кіровоградська	«чат-бот «Мандруй Гайворонщиною», який допоможе мешканцям і туристам знайти всю необхідну інформацію для комфортної подорожі»
Таращанська	Київська	«цифровий реєстр земельних ділянок громади з інвестиційними паспортами вільних ділянок»
Володарська	Київська	«універсальна онлайн-платформа для зручних та доступних публічних послуг»
Березнянська	Чернігівська	«система е-документообігу, яка забезпечить сучасну маршрутизацію та прозору роботу з документами»
Горохівська	Волинська	«єдина платформа для організації та управління освітнім процесом закладів освіти України «SMART школа»»
Бориславська	Львівська	«інтерактивна інвестиційна карта громади для автоматизації управлінської діяльності»
Бобровицька	Чернігівська	«система поіменного електронного голосування для автоматизації роботи міської ради в процесі підготовки та проведення засідань сесій»

Джерело: Складено автором на основі[7]

Проект показав, що цифровізація громад - це реальність. За результатами програми ми бачимо наскільки ефективно було акумулювати та передати знання в

акселераційній формі, які допомогли громадам створити свої успішні проєкти. Це в свою чергу допоможе громадам стати помітними для: інвестицій, партнерів, міжнародних організацій.

Отже цифрове суспільство потрібно будувати покроково та поетапно. Проєкт «Громада 4.0» показав позитивні результати коли окремі одиниці ОТГ починають роботу над цифровізацією своєї громади. Потрібно розуміти що кожна область та громада унікальні, і вони мають свої особливості. Тому цифровізуючи суспільство України, потрібно робити фокус на окремі ОТГ адже вони мають створити свої інклюзивні сервіси та встановити міцні партнерства. Це і є шлях до ефективної діджиталізації нашої держави.

1.2 Етапи розвитку цифровізації в Україні

Завдяки стрімкій цифровізації такі речі як інтернет банкінг, електронні документи, та інші цифрові послуги для нас здаються вже прийнятними та буденними речами. Але не потрібно забувати що такі здобутки у сфері державних послуг були не завжди. Зараз ми посідаємо друге місце в Європі у рейтингу відкритих даних Open Data Maturity, а також ввійшли в десятку країн світу в рейтингу цифрових компетенцій Coursera.

Але ще 15 років тому ситуація була зовсім інша. І сфера цифровізації була занепадаюча та не мала ніяких перспектив. Шлях розвитку цифровізації був досить складним та тернистим, але результати які ми маємо наразі просто приголомшують. Цифрова трансформація зараз – це гордість нашої країни, приваблива ланка для інвесторів та зарубіжних партнерів.

Розвиток цифровізації України можна чітко поділити на етапи становлення та розвитку.

Таблиця 1.2 – Етапи розвитку цифровізації в Україні

Рік	Головна подія, нововведення, тощо
1998р.	Затверджено Верховною Радою України Національну програму інформатизації
2003р.	Перший варіант Закону про електронний підпис
2011р.	За ініціативи Верховної Ради. Створено агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України
2013р.	Реформа системи адміністративних послуг (Єдиний державний портал)
2014р.	Запуск порталу «Відкритих даних» для держави
2015р.	Запуск програми «Prozorro»
2016р.	Модернізація Закону про електронний підпис. Активне впровадження в роботу
2017р.	Створено електронний кабінет платника податків. Електронний обмін документами між Органами центральної влади
2019р.	Каденція Державного агентства з електронного урядування була завершена
2019р.	Початок нової ери цифровізації (Вибори Президента України)
2022-2023р.	Різноманітні проекти та програми цифровізації, охоплення всіх сфер та напрямів держави

Джерело: Складено автором на основі[8]

Технологічний розвиток в Україні почав прогресувати ще в 90-х. Перший крок був у 1998 році було затверджено Верховною Радою Національну програму інформатизації, яка була чинна до 2022 року. Та той момент поняття цифровізація тоді ще не оперували. Фінансування і контроль за впровадженням проєктів не впорядковувалися на законодавчому рівні. У 2001 році було з'ясовано, що фінансування складало за три роки всього 5 млн. грн., а сама програма в цілому не виконувалась.

На жаль така тенденція продовжувалась. Звісно спроби упорядкувати законодавство в сфері цифровізації були, наприклад у 2003 році, було ухвалено закон про електронний підпис. Позитивної тенденції не спостерігалось до 2011 року. Тоді з ініціативи Верховної Ради, було створено агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України.

Та на жаль, проблема з фінансуванням залишилась на тому ж місці. На один рік виділялось 800 тис. грн. Одним з позитивних кроків став дозвіл Верховної Ради на надання адміністративних послуг, використовуючи Єдиний державний

портал. Функціонал був невеликий, а саме, завантаження документів та заяв і можливість їх надіслати електронною поштою. У 2013 році в активний хід була проведена реформа системи адміністративних послуг, саме вона спонукала ці зміни за собою. Регіональні рівні нарешті відчули поштовхи цифровізації. Київ одним з перших міст, де було створено веб - портал адміністративних послуг. Портал надавав такі послуги як: онлайн консультації з фахівцями, спостереження стану електронних черг а також процес проходження поданих документів. Органи які надавали послуги повинні були налагодити чітку взаємодію один з одним, тому було створено систему електронного документообігу та автоматизований обмін даними.

Сміливо можна сказати, що Революція Гідності стала великим поштовхом до змін у всіх сферах та ланках нашої держави. З огляду на сферу цифровізації, першим було перетворення Держінформнауки на Державне агентство з питань електронного урядування. На нашу думку це була саме та пікова точка змін, та новий старт сфери цифровізації в Україні, Одним з найважливіших досягнень стало впровадження запуску порталу відкритих даних для держави, який також відбувся у 2014 році.

Відкриті наді представляють собою інформацію у вільному доступі, яку надає держава щоб в подальшому такі інституції як: громадськість, бізнес, журналісти, органи влади, дослідники мали доступ до використання цієї інформації в своїх цілях. Якщо спиратися на дані аналітиків в державному секторі, то у 2017 році сумарний економічний вплив відкритих даних склав понад 700млн. доларів. Вагомою часткою являються прибутки українських компаній за нові продукти та послуги на базі відкритих даних, сума прибутку складає близько 200 млн. доларів.

Решту прибутку складає непряма вигода від збільшення продуктивності. Система Prozorro яка була запущена у 2015 році стала вагомим інструментом у зниженні корупції в країні а також призвела до збільшення економії державного сектору. Так як учасників тендерів була велика кількість, це призвело до

зниження цін, а тому і задача з пошуку покупців стала більш простою та доступною для постачальників.

Електронний цифровий підпис почав активну фазу розвитку тільки у 2016 році. Він дозволяє підписувати електронні документи, спрощує використання електронних послуг, реєстрація ФОП та інші. За рахунок ефективного використання ЕЦП вже у 2018 році було нараховано майже 9 млн. громадян, які вже використали ЕЦП, разом з тим впроваджуються нові електронні інструменти ідентифікації, такі як, MobileID та BankID. Економічна сфера також відчула зміни, було впроваджено послугу «Єдине вікно». Ця послуга була створена для підприємців, задля того, щоб вони мали змогу контактувати в цифровому форматі з контролюючими та митними органами. Однією з найочікуваніших послуг громадян була електронна реєстрація ФОП, тому у 2017 році була надана така можливість, а також було створено Електронний кабінет платника податків. Урядовця в свою чергу, також зазнали цифрові зміни. Кабінет Міністрів а також органи центральної влади перейшли на електронний обмін документами. Такими темпами на початку 2019 року українці вже мали понад 100-е послуг у використанні в різних сферах. Також каденція Державного агентства з електронного урядування була завершена у тому ж 2019 році. [12]

Нова ера цифровізації розпочалася в 2019 році після президентських виборів. Якщо звернути увагу на предвиборчу програму Володимира Зеленського, то можна побачити, що вагома частка приділена саме «Електронній країні». Першим кроком стало створення Міністерства цифрової трансформації, яке очолив Михайло Федоров. Це відверто був новий підхід в сфері цифровізації. Наймолодший міністр в Україні, успішний бізнесмен, очолив державний сектор та вивів його на зовсім новий рівень. Основною задачею було цифровізувати державу. Загалом цей термін вперше було використано у 2018 році в «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України», саме тоді Кабмін ухвалив її та це поняття вперше було представлено в законодавстві. Основною задачею цифровізації є цифрові зміни в сфері життя та економіки на більш сучасні та ефективні, з огляду на світові тенденції. Саме тому команда М. Федорова

поставила собі за ціль створити такий продукт, де будуть зібрані всі послуги які потрібні кожному громадянину. Це мав буди зручний портал, застосунок з послугами в електронному вигляді. Саме на цьому етапі і зародився найпопулярніший та ефективний цифровий продукт нашої країни- «Дія» [12].

Презентація застосунку відбулася 27 вересня 2019 року. Отже, основна ідея проекту це набір послуг від держави для громадян та бізнесу. На даний момент вже складно уявити наше життя без «Дія», в кожного зараз в смартфоні вона присутня в додатках. Цей продукт став успішним банально через те, що він зрозумілий кожному, проста назва, зручний інтерфейс, необхідні послуги та економія часу. Відсутня всім нам звична бюрократія, яка відбирає зайві сили та час, натомість був побудований діалог з державою та громадянами до якого може долучитись кожен [9].

Звісно портал пройшов нелегкий шлях до свого становлення. Державний сектор не одразу підтримав даний проєкт, та мав багато сумнівів щодо нього.

«Починали ми «Дію» із водійських документів і тоді назустріч нам не дуже хотіли йти. Казали: так, прикольна ідея, але нам з вами, мовляв, не по дорозі. Завдяки тому, що Михайло Федоров — віце-прем'єр і це інший рівень політичної волі, ми все-таки змогли це протиснути. А потім, коли представники інших органів побачили, що люди люблять «Дію», їм подобається, всі захотіли асоціювати своє ім'я та робити якісь сервіси разом», — розкриває історію створення «Дії» Мстислав Банік [14].

Україна узаконила електронні паспорти та прирівняла їх до паперових, тим самим стала першою країною яка зробила це за допомогою «Дія». Звісно не обійшлося без хвилі хейту. У 2020 році було допущено витік інформації про водійські посвідчення українців. Однак це не було зламом «Дії». Ще одна ситуація відбулася у 2022 році, тоді начеб то було оголошено про продаж особистих даних українців на форумі «RAID». Але на щастя Мінцифри спростували данну інформацію, опираючись на «провокацію та продовженням гібридної війни» [14].

Дивлячись на успіх проєкту «Дія» звісно було започатковано багато побічних проєктів, які були націлені на різноманітні сфери життя громадян. «Дія.City», «Дія.Бізнес» та «Дія.Освіта» - вся ці проєкти потрібні для впровадження та розвитку цифровізації у всіх сферах держави. Більш детально розглянемо проєкт «Дія.City».[14] Основний акцент падає на ІТ-сферу, яка є однією з найпрогресивніших в Україні. Очільником даного проєкту є Олександр Борняков, заступник міністра цифрової трансформації з питань розвитку ІТ. Олександр також був успішним представником бізнес оточення, керівник багатьох компаній, стартап спеціаліст. Маючи неосяжний досвід він прийняв на себе клопотання за проєкт «Дія.City», основною задачею якого є створити комфортні умови для розвитку ІТ-бізнесів. Резиденти проєкту мають систему оподаткування, коли податок є на виведений капітал, а не на прибуток, також право підпису GIG- контракти зі спеціалістами, а також європейську систему захисту та набуття інтелектуальних прав.

«Створюючи «Дія.City», ми прагнемо довести, що держава — це не регулювання чи втручання в бізнес. Спец-режим запроваджується, щоб забезпечити комфортні умови для розвитку ІТ-галузі. Згодом успішний досвід можна буде використати й в інших секторах економіки», — розповідав Борняков перед запуском проєкту [13].

За минулий рік резиденти Дія.City сплатили понад 4,1 млрд грн. податків. Це на 22,5% більше, ніж за 2021 рік, до резидентства. У податковій системі Дія.City збережений баланс інтересів, який дозволяє бізнесу розвиватись у вигідних умовах, а державі — отримувати надходження. Сьогодні простір налічує 600 резидентів, серед яких і ЕРАМ.

“Ще минулого року компанія ЕРАМ приєдналася до податково-правового простору Дія.City і вже близько третини нашої команди обрала штатний формат співпраці зі зниженим податковим навантаженням та успішно працює. Надалі ми плануємо ширше інтегруватися у цей податково-правовий простір, щоб прозоро співпрацювати з державою та отримувати всі переваги резидентства”, — коментує Степан Мітіш, віцепрезидент, голова ЕРАМ Україна [14].

Очікування компанії виправдані на сто відсотків. Проєкт працює, всі умови які гарантувала держава виконуються і не зважаючи на військовий стан та нестабільну економічну ситуацію в країні.

Ми вже виділили багато плюсів та недоліків впровадження цифровізації, але одним з головних позитивних змін від даного процесу, можна назвати антикорупційні дії. Ознайомившись з вітчизняними дослідженнями з приводу цього питання, можна сказати, що економічний приріст від цифровізації склав понад 16,3 млрд грн. а потенціал цього числа складає 48 млрд грн.. Електронні послуги які раніше надавались в корумпованих установах запобігають цьому негативному явищу завдяки цифровізації цих сфер.

Наприклад, сфера будівництва, а саме реєстр Державної архітектурно-будівельної інспекції (ДАБІ) який зберігався у третіх осіб, і щоб отримати доступ потрібно було стикнутися з численними хабарями. Тому була запущена Єдина державна електронна система будівництва. Тепер всі учасники мають доступ до послуг які можна отримати онлайн. По нескладним підрахункам цифровізація будівництва зберегла майже 1, 5 млрд грн. на рік. «е-Будівництво — це унікальний приклад проєкту цифрової трансформації сфери світового рівня. Приклад — як прибрати чиновника з найскладніших процесів, зробивши послуги автоматичними; як зробити найбільш забюрократизований процес простим та відкритим», — Олексій Вискуб перший заступник голови Держагенства з електронного урядування у 2015 році, наразі є першим заступником Михайла Федорова [14].

Чималий шлях та багато етапів пройшла Україна та її державний сектор у сфері цифровізації. Але ще є багато завдань які потребують уваги. Одним з головних питань на цей рік було розмитнення. Це не просто сервіс за допомогою якого можна ввезти автомобіль з-за кордону, це глобалізація змін в парадигмі та інноваціях системи. Також потрібно звернути увагу на питання проєктів для ветеранів а також програма eВідновлення для громадян які втратили житло через військове вторгнення. Можна впевнено сказати, що наше суспільство поборолو толерантність до корупції за ці складні для нас роки, тому громадяни чекають

тільки інноваційні та ефективні проекти, і впевнено ведуть діалог з державою завдяки вже існуючим інструментам цифровізації. Наша країна на власному прикладі показала що немає нічого неможливого, і за чотири роки з оголошеним військовим станом в країні, можна досягти таких висот в сфері цифровізації, якщо ефективно розподіляти кошти, залучати інвесторів та банально багато працювати на благо нашої держави.

РОЗДІЛ 2 СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ З ОГЛЯДУ НА СВІТОВІ ПРИКЛАДИ

2.1 Загальна характеристика розвитку цифрового суспільства в Україні

Досвід інших країн у цифровій трансформації вказує на важливість та інтенсивність відстеження глобальних тенденцій цифровізації, формулювання та впровадження комплексних та секторальних стратегій цифрового розвитку, а також формування відповідної державної політики та сприятливого інституційного середовища.

Актуальні питання впливу цифровізації в масштабі міжнародної арени з впливом на економіку і суспільство розглядалися 22—27 листопада 2021 р. в ОАЕ на Глобальному саміті з питань виробництва та індустріалізації (GMIS) 1 за темою «Перебудова суспільств: перепрофілювання цифровізації для процвітання». Саміт зібрав високопосадовців, галузевих лідерів та експертів для обговорення найкращих способів підготовки до відновлення після Covid-19 і визначення ролі промислового сектору в прискоренні цього відновлення. До найбільш вагомих панелей саміту можна віднести такі: «Співпраця, спільнота і зв'язок», «Мобільність і стійкість», «Цифрові тренди ІКТ», «Суспільство 5.0: створення суперрозумних суспільств», «Індустріалізація у світі після пандемії: виклики, можливості та роль цифрових технологій», «Енергетика як послуга (EaaS): цифровізація енергетичного сектору», «Чи послужила цифрова трансформація трампліном до процвітання?», «Екологізація промисловості для розширення кліматичних заходів», «Подвійний перехід: де зустрічаються інновації, технології та стійкість», «Штучний інтелект і робототехніка: машина перемагає людину?», «Економічний вплив кібербезпеки», «Уряд майбутнього: нова дорожня карта до глобального процвітання», «Цифрова мобільність: від праці з дому до праці з будь-якого місця» [14].

За даними НБУ, комп'ютерні послуги становлять понад 8,3% українського експорту, поступаючись лише металам, продуктам харчування та робочій силі. Усі п'ять компаній зі списку Fortune 500 користуються ІТ-послугами українських компаній. Україна має понад 200 000 ІТ-інженерів, здатних створювати високоякісні рішення, і посідає сьоме місце у світі за якістю та ефективністю ІТ-фрілансерів.

Таблиця 2.1 - Показники діяльності ІТ-сектору в Україні за 2018-2022 р.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Обсяг експорту ІТ-послуг, млн.дол.	1979	2569	3491	4392	5903
Обсяг сплачених ІТ-сектором податків у бюджет, млн.грн	7218	9678	13879	16673	1298
Обсяг залучених у ІТ-сектор інвестицій, млн. дол.	85	233	362	553	582

Джерело: Складено автором на основі[16]

Високий потенціал ІТ-компаній та стартапів в листопаді 2021 року український стартап Grammarly залучив 200 млн доларів США фінансування, збільшивши свій капітал до 13 млрд доларів США. На початку 2018 року українська ІТ-компанія Ring була продана американській Amazon за 1 млрд доларів США. Forbes. За даними 2021 року, до топ-30 провідних українських стартапів входять GitLab, Ajax Systems, Jooble, Restream та People.ai.

Це означає, що в Україні є молоде покоління підприємців, які вміють створювати конкурентоспроможні продукти в умовах недосконалого середовища та нерозвиненої цифрової інфраструктури. Доступ до інтернету та його низька вартість (найдешевший у світі). Із запровадженням карантину значно зріс трафік через збільшення обсягу комунікацій, пов'язаних із віддаленою роботою, а компанії почали масово переходити на хмарні сховища. Для телеком-операторів (наприклад, Da-Tagroup, Київстар) це актуальний запит клієнтів, на який вони реагують збільшенням потужностей мережі та дата-центрів. Наприклад, компанія Da-Tagroup інвестувала 20 мільйонів доларів США в проект модернізації мережі,

що вже дозволило збільшити пропускну здатність у 5-10 разів у певних сегментах і, як очікується, збільшуватиметься у 2-3 рази на кожному наступному етапі [19].

Також впроваджуються міжнародні стандарти (ВПС) та національні стандарти. Україна є партнером Європейського комітету зі стандартизації. Впровадження системи електронного обміну даними полегшує співпрацю між українськими компаніями та їхніми партнерами за кордоном (переважно в Європі) і дозволяє уникнути типових бізнес-проблем, пов'язаних з паперовою тяганиною, затримками та ризиком втрати даних і витоку конфіденційної бізнес-інформації при надсиланні поштою у звичайні поштові скриньки. Український експортер надсилає електронний інвойс через внутрішню точку доступу eDelivery, який потрапляє до польського імпортера через польську точку доступу eDelivery в мережі Perpol. (У 2014 році ЄС вперше запустив проект PERPOL (Загальноєвропейські державні закупівлі онлайн). Цей проект був зосереджений на впровадженні інтероперабельних стандартів електронного виставлення рахунків у сфері державних закупівель і згодом був поширений на інші сектори). В рамках цього пілотного проекту було створено загальнонаціональну точку доступу в Україні (наразі на території ДП "Дія"), і підключив її до мережі Perpol, що об'єднала українську та європейську мережі в єдину мережу [20].

Під час пілотної експлуатації відбувся обмін електронними рахунками між українськими та польськими компаніями. Також були проведені випробування між Україною та Вірменією. EDIN, перевіреним постачальником послуг електронного документообігу, створив технічну інфраструктуру для участі українських компаній у пілотній програмі. У пілотному проекті взяли участь три найбільші українські експортери продуктів харчування, в тому числі Кернел, найбільший в Україні виробник та експортер соняшникової олії. Водночас, електронна доставка доступна не лише для обміну інвойсами в Україні. Впровадження системи електронних накладних для оцифрування внутрішніх автомобільних перевезень є ще однією сферою застосування. Крім того, досвід, отриманий у пілотному проекті, може бути використаний для запровадження надійної, зареєстрованої послуги електронної доставки: державна компанія Dіa,

яка управляє державним порталом електронних послуг Dіa, наразі працює над переходом від пілотного використання до повномасштабного використання eDelivery. Це дозволить українським компаніям використовувати eDelivery не лише на внутрішньому ринку ЄС, але й з країнами за межами ЄС, такими як Канада та Сінгапур [22].

Українці в свою чергу не перестають цифровізуватися, переймаючи зарубіжний досвід. Але в Україні немає національного стандарту цифрових компетенцій громадян. Ми використовуємо європейський продукт DigComp, який було перекладено в 2021 році та адаптовано під наше суспільство, складається ця концепція з шести сфер цифрової грамотності та близько тридцяти компетенцій.

Таблиця 2.2- Сфери цифрової грамотності українців

Сфера цифрової грамотності	Характеристика
Комп'ютерна грамотність	Користування гаджетами, встановлення додатків, базове програмне забезпечення
Інформаційна грамотність	Вміння працювати з великими об'ємами даних, орієнтація в пошуковій системі та посиланнях
Цифровий контент	Створення цифрового контенту, зокрема текстовий формат, фото та відео
Комунікації	Соцмережі, цифровий етикет їх використання
Безпека в цифровому світі	Вміння безпечно користуватися даними в цифровому світі
Вирішення життєвих потреб і проблем, а також уміння навчатися впродовж життя	Використання гаджетів для задоволення власних потреб, ефективне використання для вирішення проблем

Джерело: Складено автором на основі[22]

Клопотання з приводу питання цифрової освіти звіно взяла на себе Мінцифра. У 2021 році було розроблено навчання для суспільства, для підвищення цифрової грамотності та компетенцій. Портал «Дія.Цифрова освіта» має близько сотні освітніх серіалів. Навчатися можливо не тільки переглядаючи відео, а й в текстовому форматі, а також варіант подкасту. Також така можливість навчання надається особам з інвалідністю. Цікавий той факт, що перші 50 освітніх серіалів були створені без залучення бюджетних коштів. Майже мільйон українців вже скористались «Дія.Цифрова освіта», за статистикою порталу 75-

80% користувачів проходять фінальне тестування та отримують сертифікати. Для аналізу даного інструменту, ми також скористалися порталом. Для поглиблення вивчення знань та детального аналізу, було пройдено чотири освітніх програми за такими компетенціями: «Як громаді стати цифровою», «Держава без бар'єрів», «Основи кібер гігієни», «Відкриті дані для державних службовців». Результати проходження курсів та сертифікати представлені в ДОДАТКУ 1.

Спираючись та статистичні дані порталу «Дія.Цифрова освіта» можна дати загальну оцінку цифровим навичкам населення України.

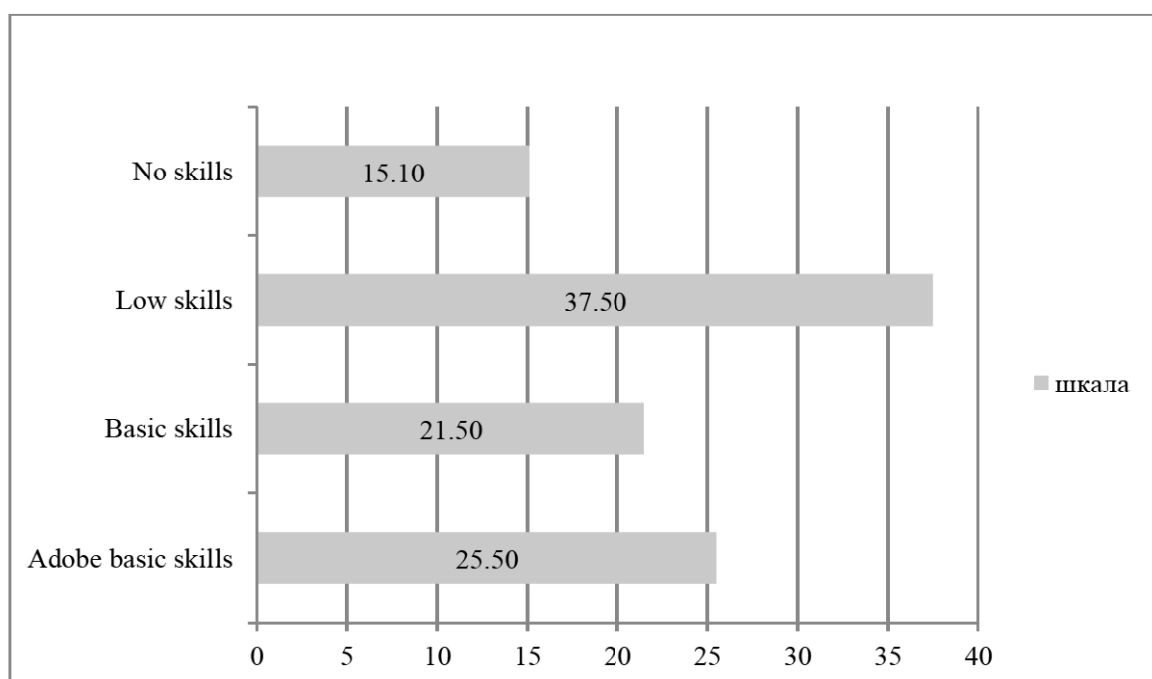

Рисунок 2.1 - Загальна оцінка цифрових навичок населення України

Джерело: Складено автором на основі[23]

Аналізуючи загальну оцінку цифрових навичок населення України слід відзначити, що 15,1% (No skills) населення має відсутні цифрові навички в усіх чотирьох сферах (комунікаційні, інформаційні, пошуку рішення проблем, програмного забезпечення) та/або не користуються послугами Інтернет. 37,9% (Low skills) - відсутні цифрові навички в одній із чотирьох сфер компетенцій. 21,5% (Basic skills) - рівень володіння цифровими навичками в усіх сферах на рівні не нижче «середнього». 25,5% (Above basic skills) - рівень володіння цифровими навичками в усіх чотирьох сферах на рівні не нижче «вище

середнього». Досліджуючи інформаційні навички населення України (рис.2) варто зазначити, що Above basic skills становить 74,4% Basic skills 6,9%; No skills-18,6%.

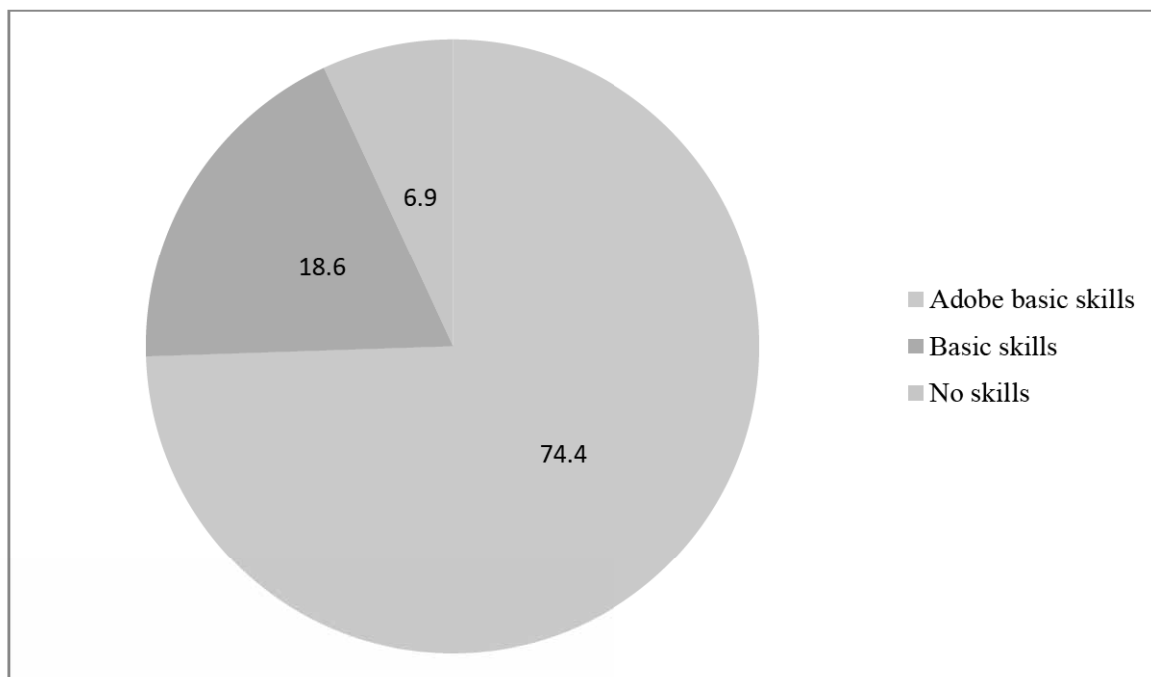

Рисунок 2.2 - Інформаційні навички населення України

Джерело: Складено автором на основі[23]

Динаміка зростання цифрових навичок у період 2020-2022 років: +6,7% навички створення цифрового контенту, +3,5% комунікаційні навички, +2,8% інформаційні навички, +2,6% навички розв'язання життєвих проблем. 37,3% українців стикалися за останній рік з отриманням шахрайських повідомлень («фішинг»), що на 16% більше, порівнюючи з 2020 роком.

Сьогодні основною метою проекту «Дія. Цифрова освіта» є навчити цифровій грамотності 6 млн. українців за три роки. Станом в березні на 2022 рік електронні сертифікати про навчання на порталі «Дія. Цифрова освіта» отримали понад мільйон українців. Варто зазначити, що прискорення розвитку цифрової грамотності українців відбулося через збільшився насамперед кількість людей, які користуються Інтернетом. У 2019-му році їх було 88%, а зараз вже 92%. Тому сьогодні є зростання загальної доступності Інтернету для українців [26].

На сьогодні на онлайн-платформі доступні освітні серіали:

– Базові цифрові навички. Розрахований на людей поважного віку, які зможуть навчитися впевнено користуватися смартфоном, комп'ютером і планшетом. Включає в себе три сезони, кожен наступний складніше попереднього.

– Цифрові навички для вчителів. Про те, як застосовувати онлайн-інструменти, щоб навчальний процес став більш захопливим і ефективним.

– Серіал для батьків «Безпека дітей в Інтернеті». Про те, як уберегти дітей онлайн від шкідливих матеріалів, кібербулінгу, суїцидальних Інтернет-спілок, сексуального насильства.

Варто зазначити, що першим партнером Міністерства цифрової трансформації стала Українська бібліотечна асоціація. 11 січня 2020 року був підписаний меморандум, завдяки якому близько 6000 комп'ютеризованих бібліотек по всій країні долучилися до проєкту «Дія. Цифрова освіта» і стали офлайн-хабами. Бібліотеки демонструють шалений вражаючий ентузіазм, допомагають опанувати цифрові навички всім охочим переконайтесь у цьому самі за хештегом #суфра_library в соцмережах. До речі, хештег придумали бібліотеки [25].

За останні два роки (2021-2022 рр.) цифрова грамотність підвищилася не лише у населення віком 18-60, але й людей старшого покоління на 4%. Водночас зменшився прошарок людей, які в принципі не володіли цифровими навичками, і це саме люди елегантного покоління, які або отримали перший досвід користування, або отримали власні гаджети і ними потроху користуються.

Дослідження Міністерства цифрової трансформації України також показало, що 56% українців вміють користуватися Інтернет-банкінгом, можуть купувати товари через Інтернет. Ще 28% українців вміють працювати з програмним забезпеченням програмами Word, Excel тощо.

Також 75% вміють користуватися месенджерами, поштою, популярними соцмережами вайбером, фейсбуком, інстаграмом, твіттером тощо. Близько 74% українців мають розвинуті інформаційні навички. Йдеться про вміння знаходити, аналізувати, впорядковувати інформацію [25].

Сьогодні основою сталого та ефективного розвитку концепції цифрової освіти суспільства в Україні виступають:

1) Інфраструктура. Забезпечити інфраструктуру для діджиталізації, зокрема: вирівняти диспропорцію між міською та сільською місцевістю в доступі до телекомунікаційних послуг, запровадити стандарти якості для надання телекомунікаційних послуг, створити умови для доступу до цифрових гаджетів, здійснити підготовку персоналу, який працюватиме з населенням в офлайн та надаватиме онлайн-підтримку.

2) Освіта. Адаптувати освітню політику до стратегії діджиталізації. А також створити повну систему з реалізації політики цифрової освіти: онлайн-платформу з доступними курсами цифрової грамотності в різних категоріях, що завжди будуть доступними (безкоштовними) для українців; систему офлайн підтримки населення; велику партнерську та волонтерську мережу.

3) Інформування. Забезпечити інформаційну підтримку політики формування цифрових навичок населення.

Цифрові навички сьогодні - це більше не особливі знання, що можуть освоїти лише «обрані». Це базова компетенція кожної людини; must-have знання, без яких соціалізуватись, використовувати блага держави, навчатись чи просуватись кар'єрною сходинкою з кожним роком стає дедалі важче. Тому цифрова компетентність є однією з найважливіших у сучасному суспільстві, в умовах якого технологічні інновації змінюють ринок праці, знання, уміння, навички, компетентності, що необхідні для життя та роботи в цифровому суспільстві. З огляду на це, важливим завданням сучасної освіти є формування та розвиток ключових компетентностей, зокрема цифрових для підготовки майбутніх фахівців для нових професій [30].

Розглянуті фактори, безперечно, позитивно характеризують процес цифровізації в Україні, значна частина успіхів цифровізації все ж таки була досягнута не завдяки існуючому інституційному середовищу, зокрема нормативно-правовій базі. Основними причинами цього є незавершеність організації державного управління економікою, невідповідність нормативно-

правової бази вимогам цифрової трансформації, а також відсутність адекватних правових інститутів і процедур для регулювання відносин та захисту прав в умовах швидких соціально-економічних змін.

За даними Кабінету Міністрів України, у 2017 році фактичне фінансування всіх існуючих ДАСК становило 17,5% від запланованого, у 2018 році - 33,2%, а відповідний середній показник за 12 років (2007-2018) - 29,0%.^{12, 13} Це означає, що програми, включені до НПП та проекти, були включені майже до всіх СПП. Це було підтверджено під час першого аудиту виконання завдань НПП, проведеного Рахунковою палатою України у 2001 році. Аудит виявив, що "незважаючи на належну нормативно-правову базу та визначення національних замовників, відповідальних за реалізацію НПП, програма не була виконана в повному обсязі: із запланованих 72,8 млн. грн. фінансування на три роки було отримано лише 5 млн. грн. (6,9%)".¹⁴ Згодом процес формування та реалізації завдань (проектів) цієї важливої програми був звужений до забезпечення інформатизації центральних та місцевих органів влади, державних установ, підприємств, закладів освіти, культури та медицини [33].

Проекти з інформатизації основних секторів економіки та інфраструктури розглядалися рідко, а зі створенням у 2014 році Державного агентства з питань електронного урядування України, на яке було покладено функцію реалізації державної політики у сфері інформатизації та розвитку інформаційного суспільства і призначено генеральним замовником Ініціативи, - взагалі не розглядалися, посилилася тенденція до обмеження сфер та процедур відбору проектів для програми, навіть всупереч чинному законодавству. Це призвело до відсутності координації діяльності органів державної влади всіх рівнів у сфері інформатизації, оскільки Агентство не враховувало вимоги Закону про НПП та чинних нормативно-правових актів, прийнятих на виконання цього закону, як зазначено у звіті Генерального контролера і аудитора за 2015-2018 роки [33].

Ще одним з вагомих кроків розвитку цифрового суспільства в Україні є "Національна стратегія економічного розвитку України до 2030 року". Аналізуючи нормативну базу стратегії, ми виявили, що основним недоліком цієї

стратегії є те, що вона не спирається на попередні урядові стратегії та концепції з цього питання і навіть не узагальнює стан їх виконання, хоча термін їх дії закінчився у 2020 році, тобто якраз напередодні підготовки нового документу. Другий момент полягає в тому, що вони не підсумовують стан імплементації нового документа. Вони також не враховують належним чином особливості інституційного середовища та економічних механізмів України.

На нашу думку, відмова від використання програмно-цільового методу для вирішення важливих галузевих і міжгалузевих проблем суспільного розвитку, таких як освіта і наука, не є виправданою в контексті українських реалій. Неспроможність багатьох державних підприємств ефективно працювати протягом останніх десятиліть не може свідчити про хибність такого способу управління державною економікою, а лише демонструє інституційну слабкість уряду, відсутність ефективного фінансового менеджменту та низьку виконавчу дисципліну в державній інституційній системі. Хоча досвід багатьох країн свідчить, що питання розвитку цифрової економіки ефективно вирішуються через розробку та впровадження інструментів стратегічного планування, а саме Національної стратегії цифрового розвитку, українське законодавство не передбачає використання таких інструментів.

Багато країн (наприклад, США, Франція, Польща, Сінгапур, Канада) вже затвердили національні стратегії цифрової безпеки для підтримки економічного і соціального процвітання та зміцнення довіри до цифрового середовища. Розбудова потенціалу, захист критичної інфраструктури, обмін інформацією та міжнародне співробітництво лежать в основі цих стратегій. Основні цифрові технології, на яких зосереджені інновації, включають три, які є або можуть стати ключовими рушіями цифрової трансформації: штучний інтелект, технологія розподілених реєстрів (DLT) і квантові обчислення [19].

Для повноцінного цифрового розвитку України та суспільства першочерговим завданням є розробка, затвердження, визначення пріоритетів державного фінансування та реалізація Загальнодержавної цільової програми розвитку галузі інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. Найбільшими

викликами для прискорення цифрової трансформації суспільства України є брак капіталу, відсутність узгодженого погляду на ключові технологічні тенденції та відсутність належного стратегічного планування економічного та соціального розвитку. За наведених даних ми побачили реальний стан розвитку цифровізації суспільства України. Статистичні показники та конструктивний аналіз розвитку цифрового суспільства вказують та позитивну тенденцію залучення та впровадження даного суспільного блага.

2.2. Нормативно-правове забезпечення розвитку цифрового суспільства в Україні

Розвиток цифрового суспільства напряму залежить від ефективного законодавства. Саме розвиток цифровізації залежить від ефективного та стратегічного планування, а також співпраця уряду в даному процесі.

Ми провели аналіз нормативно- правового забезпечення сфери цифровізації. А також звернули увагу на цифровізацію публічного управління та компетентність публічних службовців в даній сфері. Проаналізували вітчизняні законодавчі акти, закони та їх впровадження, виділили які є законодавчі забезпечення для розвитку цифрового суспільства та цифровізації в Україні в цілому.

Розвиток та формування суспільних відносин в цифровому суспільстві потребує врегулювання нормативно-правового забезпечення. Органи публічної влади та бізнес мають цифрові відносини на підґрунті нормативно правових документів як Господарський, Податковий, Цивільний України; закони України: «Про телекомунікації», «Про інформацію», «Про електронні документи та електронний документообіг», « Про доступ до публічної інформації», « Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб- підприємств та громадських формувань», « Про захист персональних даних», «Про електронну комерцію»,

«Про адміністративні послуги», «Про електронні комунікації», «Про публічні електронні реєстри», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».

Трансформації які відбуваються в суспільстві та державі потребують обізнаності від всіх учасників цього процесу: державні службовці, бізнес, громадяни. Державні службовця в свою чергу повинні насамперед мати компетенції в системі таких механізмів як: інституційно-організаційний, нормативно-правовий, матеріально-технічний, мотиваційно-кадровий.

Але якщо аналізувати початки розвитку цифрової трансформації, можна сказати, що нормативним фундаментом інформатизації в Україні стали ряд законів, які наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.3- Закони України у сфері інформатизації

Закони України	Засади формування
«Про Національну програму інформатизації» (1998 р.)	Визначено загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації
«Про інформацію» (1992 р.)	Визначено загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми
«Про електронні документи та електронний документообіг» (2003 р.)	Встановлено основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів
«Про електронний цифровий підпис» (2003 р.)	Визначено правовий статус електронного цифрового підпису та регулює відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису (скасовано у 2017 році ЗУ «Про електронні довірчі послуги»)
«Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007 р.)	Окреслено завдання, стратегічні цілі та основні напрямки розвитку інформаційного суспільства в Україні

Джерело: Складено автором на основі[22]

Наразі процеси цифровізації в Україні спираються на закони, схвалення яких було не пізніше 2015 року. В процесі впровадження та реалізації, було внесено зміни до інших законодавчих актів України. Закони сфери цифровізації в Україні подано в таблиці 2.3. Також хочемо звернути увагу на закон підписаний президентом України, у серпні 2021 року «Про стимулювання розвитку цифрової

економіки в Україні», він направлений на комфортні умови, які будуть спонукати до ведення інноваційного бізнесу, розвитку цифрової інфраструктури, залучення фахівців та інвестицій. Для більшої прогресивності цифрової економіки було запроваджено правовий режим «Дія Сіті». З переваг цей правовий режим передбачає спеціальні умови оподаткування, які зазначені в Податковому кодексі України. Наприкінці 2021 року, було ухвалено закон « Про публічні електронні реєстри». Основна ідея, це запровадити єдину інтегровану систему публічних електронних реєстрів для органів публічної влади та для якісного надання адміністративних послуг [24].

Таблиця 2.4 - Законодавчі акти за 2015-2021рр. у сфері цифровізації

Назва закону, (дата прийняття)	Закон визначає
Про електронну комерцію , (3.09.2015)	Організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлює порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем та визначає права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції.
Про електронні довірчі послуги , (5.10.2017)	Правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю)..
Про електронні комунікації , (16.12.2020)	Правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, а також права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронним <i>Продовження таблиці 2.4</i> послугами.
Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг , (15.07.2021)	Засади надання електронних публічних послуг, публічних послуг, комплексних електронних публічних послуг, автоматичного режиму надання електронних публічних послуг.
Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні , (15.07.2021)	Організаційні, правові та фінансові засади функціонування правового режиму Дія Сіті, що запроваджується з метою стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні шляхом створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, а також спеціалістів.

Джерело: Складено автором на основі[18]

Аналіз вітчизняної нормативно-правової бази для розвитку цифрової держави, слід зазначити, що Україна має належну законодавчу підтримку для побудови цифрового суспільства та цифрової економіки в країні. Сьогодні відбувається інтеграція України у світовий цифровий простір, і, відповідно, необхідне нормативне регулювання цих процесів..

Окремо слід виділити стратегії розвитку, які були схвалені урядом протягом останніх двох років і на сьогодні є орієнтиром розбудови України, а саме: Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери, Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та Національна економічна стратегія на період до 2030 року Перспективи цифровізації регіонів розкрито у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [22], де одна із чотирьох оперативних цілей стратегії – 4 «Розвиток інфраструктури та цифрова трансформація регіонів».

У стратегічному документі визначено завдання за напрямом «Цифрова трансформація регіонів»: 1) у сфері цифрових комунікацій; 2) у сфері цифрової інфраструктури, а також окреслені напрями розбудови цифрової інфраструктури регіонів щодо забезпечення безперешкодного доступу до високошвидкісного Інтернету всіх населених пунктів; підключення державних установ та соціальних закладів до широкопasmового Інтернету; забезпечення доступом до Інтернету та облаштування відкритих Wi-Fi зон для відвідувачів та персоналу у приміщеннях державних органів, соціальних закладів та комунальних установ, міжнародних транспортних переходів, аеропортів, автомобільних та залізничних вокзалів.

Напрями та завдання комплексної цифрової трансформації системи соціального захисту населення визначено у Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери [22]. Згідно стратегії заплановано створення: Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, Єдиного соціального реєстру, реєстру інституцій соціального захисту – надавачів тих чи інших видів соціальної підтримки, мережі універсальних сервісних центрів соціальної сфери, на Єдиному

державному веб-порталі електронних послуг «Портал Дія» Єдиного соціального веб-порталу для забезпечення дистанційного доступу громадян до всіх послуг; впровадження технології електронного інформування громадян з питань надання соціальної підтримки; запровадження в межах Єдиної інформаційної системи соціальної сфери єдиного електронного документа в соціальній сфері.

Наприкінці 2021 року урядом була схвалена Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року. Метою цієї Стратегії є побудова сучасної та ефективної системи управління інформаційними технологіями для забезпечення підтримки і подальшого цифрового розвитку ефективної та прозорої системи управління державними фінансами [22]. Фундаментальним документом, який визначає стратегічні напрями розвитку України є Національна економічна стратегія на період до 2030 року [22], яка затверджена Кабінетом Міністрів України у березні 2021 року.

Також ми сформуваємо основні, на нашу думку закони, які регулюють питання цифровізації в Україні, їх основні завдання та мета їх створення.

Таблиця 2.5 – Нормативно-правове забезпечення цифровізації суспільства

№	Назва закону України/розпорядження КМУ	Мета	Завдання
1	Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР.	Створення необхідних умов щодо забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави.	<ul style="list-style-type: none"> - формування правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних передумов розвитку інформатизації; - застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій у відповідних сферах суспільного життя України; - формування системи національних інформаційних ресурсів; - створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, охорони здоров'я та загальнодержавної інформаційно-аналітичної підтримки діяльності

			<p>державних органів та органів місцевого самоврядування;</p> <ul style="list-style-type: none"> - підвищення ефективності вітчизняного виробництва на основі широкого використання інформаційних технологій; - формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг; - інтеграція України у світовий інформаційний простір.
2	<p>Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V.</p>	<p>Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості; - розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою; державна підтримка нових "електронних" секторів економіки (торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо); - створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля; - збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування;
3	<p>Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. № 386-р.</p>	<p>Формування сприятливих умов для розбудови інформаційного суспільства, соціально-економічного, політичного і культурного розвитку держави з ринковою економікою, що керується європейськими політичними та економічними цінностями, підвищення якості життя громадян,.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння кожному громадянину на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у створенні інформації і знань, їх використанні та обміні ними. виробництві <i>Продовження таблиці 2.5</i> послуг; - забезпечення гарантій волевиявлення і самореалізації громадянина в інформаційному суспільстві, а також вільного доступу до інформації та знань, крім установлених законом обмежень;

Джерело: Складено автором на основі[18]

Отже аналізуючи нормативно-правове забезпечення розвитку цифрового суспільства в Україні можна зазначити, що для державного регулювання необхідно сформулювати та задіяти: інституційні, правові, соціально-психологічні, технічні та технологічні механізми регулювання. Їх комплексне та системне застосування сприятиме подальшому розвитку сектору оцифрування а також підвищенню рівня якості продукції, її конкурентоспроможності та технологічності, оптимізувати процеси виробництва та збуту;

Забезпечить динамічний та ефективний розвиток сектору цифрового суспільства України.

2.3 Особливості цифрової трансформації в зарубіжних країнах

Цифровізація суспільства потребує нового якісного рівня, спираючись на стрімку інформатизацію в світі. Тому необхідність удосконалення методів комунікації за допомогою цифрових інструментів стає необхідним для кожної країни. Спираючись на це, можна сказати що управлінська діяльність також на пряму залежить від якісного надання цифрових послуг громаді. Тобто активний діалог з громадою, відкритість та прозорість, діяльності органів влади, на пряму залежить від рівня розвитку інформатизації.

United Nation E-Government Survey 2018 надав данні, які ми проаналізували в даній роботі, а тому виділили, що показник E– Government Development Index (має: телекомунікаційне підключення, надання онлайн-послуг, людський ресурс). Серед найрозвинутіших країн в цій сфері можна виділити Данію, вона є першою з 10 країн з найвищим розвитком цифровізації, і це вважаючи те, що сім років назад вона була на дев'ятому місці. Отже лідируючими державами, можна назвати – Естонія, Великобританія, Німеччина. В свою чергу аналізуючи індекс е-участі (EParticipation Index) лідерами є – Данія, Фінляндія, Республіка Корея та інші.

Безперечно хотілось би побачити в даному переліку Україну, але нажаль показники е- урядування досить низькі, тому необхідність імплементації зарубіжного досвіду є просто необхідною.

Лідером наразі виступає Данія, саме її ми більш детально розглянули. Одним з висновків таких високих результатів є ефективне впровадження п'ятирічної цифровізаційної стратегії для країни, яка направлена на державне управління, електронні послуги та комунікації. Вони створили такий підхід, при якому електронна взаємодія з юридичною, є обов'язковою.

Одним з цікавих інструментів які були впроваджені є персоналізовані цифрові послуги, тобто цільовий контент доступний для суспільства на порталах NemID. Як приклад можна розглянути кейс «Вихід на пенсію». Наприклад громадянину скоро буде час виходити на пенсію, портал надає різні варіанти планування виходу на пенсію, пропонує допомогу та прописує чіткий план дій, надсилає людині нагадування та пропонує перейти на інші корисні портали. Це стосується не тільки виходу на пенсію, а й інших різних послуг які вони надають. Тобто головна ідея це надати людині чіткий алгоритм використання адміністративних послуг на етапі коли це тільки в планах, але має статись. Держава таким чином дбає про те, що пенсіонер вийшов вчасно на пенсію, молода мам отримала свої виплати, та будь яка адміністративна послуга супроводжувалась цифровою підтримкою від держави[25].

Також одним з корисних інструментів є електронна пошта Digital Post, це свого роду інструмент комунікації з громадянами країни. На цю пошту приходять повідомлення від держави і кожен громадянин віком від 15 років може легко вирішити те чи інше адміністративне питання. Такий інструмент заощаджує витрати на державний сектор а також час працівників на очні зустрічі. Звісно сектор цифрового врядування врахував фактор того, що є відсоток суспільства, який не має змогу використовувати цифрові інструменти, тому можна зустріти зручні хаби, які вирішили це питання, їх обладнали безперебійним інтернет зв'язком, потрібними гаджетами та всі необхідним для громадян.

Також одними з лідерів в сфері цифровізації виступає Великобританія, вони в свою чергу спроектували комплексний підхід за допомогою якого створили урядовий портал www.gov.uk вмісткість якого являє 650 різноманітних послуг.

Німеччина вирішила прокласти шлях цифрової обізнаності до суспільства через вже існуючі платформи, такі як YouTube. Уряд створив канал федерального мовлення починаючи з жовтня 2011 року. Таким чином вони транслюють важливі та актуальні політичні питання. Також є постійний контент який виходить регулярно: «Тиждень канцлера», містить огляд важливих заходів в країні; «Podcast» - канцлер ділиться очікуваннями від подій які будуть відбуватися; « 3 питання, 3 відповіді», міністр веде діалог, та відповідає на питання. Також Німеччина співпрацює з Twitter громадяни мають змогу поспілкуватися з прес-секретарем уряду [18].

Ще один цікавий проєкт «Live + Gov», це спосіб діалогу суспільства з держслужбовцями, використовуючи смартфон можна легко повідомити або обговорити проблеми.

Естонія (офіційно Естонська Республіка) – держава на східному узбережжі Балтійського моря у Північній Європі. Межує з Фінляндією на півночі (розділена Фінською затокою), Швецією на заході (розділена Балтійським морем).

Площа Естонії – 45 226 км². населення складає 1,315 млн чол. (за переписом 2017 року).

Для порівняння, площа Україна – 603 548 км² (з урахуванням окупованих територій), населення – 43,73 млн чол. (за оціночними підрахунками 2020 року, з урахуванням населення окупованого АР Крим).

На сьогоднішній день Естонія є одним з лідерів (а може й лідером) серед країн, що входять до Європейського Союзу, за рівнем впровадження електронних державних сервісів в суспільне життя.

Тобто, в Естонії у повній мірі відображена та реалізується ідея «держава як сервіс», а за допомогою сучасних інформаційних технологій цифрові державні

сервіси активно впроваджуються в життя. Всі або майже всі державні послуги можливо отримати використовуючи звичайний смартфон [27].

Надання життя цифровим державним сервісам здійснюється через платформу E-Estonia. Електронне урядування країни має великий обсяг, та покриває потреби як громадян так і працівників державного управління. Захищеність цифрових ідентифікаторів знаходиться на високому рівні. Країна на 99 % функціонує в режимі онлайн. Будь які платежі, лікарі, голосування це все відбувається через інтернет. Завдяки такому обсягу цифрової трансформації, зменшення бюрократії зберегло понад 900 років робочого часу громадян. Основні проекти які впроваджені в державі: оцифрування реєстрів, платформа для обміну інформації всіх секторів в державі «X- Road», а також цифрові підписи та посвідчення [26].

В Україні функціонує портал державних послуг «Дія». Функціонування порталу забезпечує ДП «Дія», що перебуває у підпорядкуванні Міністерства цифрової трансформації України.

Платформа E-Estonia – є основою для реалізації державних цифрових послуг, а саме: i-Voting (голосування), e-Tax Board (сплата податків), e-Business (відкриття бізнесу), e-Banking, e-Ticket (електронний квиток), e-School (дошкільна та шкільна освіта), e-Health (надання медичних послуг), digital ID (система ідентифікації особи), університет через Інтернет, Академію e-Governance, тощо.

Тобто, онлайн можна подати податкову декларацію, заявку на отримання соціальної допомоги, отримати рецепт від лікаря, записати дитину до школи, іноземці можуть стати е- резидентами Естонії[27].

Доступ фізичним особам до електронних державних послуг та документів – від особистої медичної картки до земельного кадастру – з ноутбука чи смартфона надається за допомогою спеціальної цифрової картки. З її допомогою також можна оплачувати проїзд у громадському транспорті.

Ідентифікація особи здійснюється через цифровий підпис, який надається за допомогою «ID- картки», «Mobile- ID» або «Smart- ID».

Дані «E-Estonia» не зберігаються централізовано (для пом'якшення наслідків потенційного злому), кожний сегмент даних розміщений на окремих серверах державних відомств (дані медичного характеру зберігаються на своєму сервері, банк або навчальний заклад – на своїх. У разі потреби необхідна інформація просто передається з окремих вузлів).

Резервне копіювання системи здійснюється на серверах у Люксембурзі, які регулюються тими ж захистами, що й дипломатичні представництва. За заявами естонських посадовців на сьогодні розгортається державне хмарне сховище, резервні копії якого розташовані (розташовуватимуться) у посольствах Естонії по всьому світу.

Обмін даними здійснюється через спеціалізовану платформу обміну «X-Road» (запроваджено в 2001 році) із застосуванням засобів наскрізного шифрування. Сам «X-Road» перебуває під контролем держави.

В Україні діє аналогічна платформа «Трембіта», яка до речі розроблена з використанням рішень естонських розробників. X-Road належить уряду, однак це не заважає приватним компаніям вести розробку своїх продуктів на її основі.

Так, функціонування «E-Estonia» та «X-Road» забезпечується Департаментом державної інформсистеми Естонської Республіки (Riigi Infosüsteemi Amet, далі – RIA). RIA – це державний центр, який відповідальний за інформаційне суспільство Естонії (е-держави) та забезпечує кібербезпеку країни. RIA знаходиться у віданні Міністерства економіки та комунікацій Естонської Республіки [24]. В Україні функціонування «Трембіти» забезпечує ДП «Держінформресурс», що перебуває у підпорядкуванні Міністерства цифрової трансформації України.

Крім платформи «X-Road», в основі цифрової безпеки Естонії лежить блокчейн-технологія «K.S.I.» (використовується з 2008 року), яка дозволяє відстежити будь-яку взаємодію із системою та частково знімає проблему витіку даних та швидкості її виявлення (витік даних не так страшний як їх зміна (коригування в інтересах зловмисника) [20]).

Блокчейн- технологія «K.S.I.» запроважена в 2007 році після масованої кібер-атаки з боку російських хакерських груп. Вказана атака порушила функціонування всіх державних та приватних інформаційних систем. Від банківської сфери до сайтів засобів масової інформації.

З вказаного року Естонія стала місцем розгортання центрів кібер- захисту НАТО.

Уряд Естонської Республіки вважає, що підготувався до найпотужніших кібератак. Застосовані заходи дозволять функціонувати Уряду Естонії навіть в умовах збройного конфлікту та окупації(потенційним агресором Естонія вважає Росію). Саме тому резервне копіювання даних здійснюється на серверний вузол у Люксембурзі.

Крім цього, з метою протидії кібернетичним загрозам в Естонії в 2006 році створена спеціальна група CERT- EE(Computer exigency Response platoon for Estonia, CERT Естонії). Завдання спецгрупи реагувати на інциденти в комп'ютерних мережах, здійснювати їх профілактику тощо.

Провівши аналіз прикладу цифровізації Естонії, ми виявили сильні сторони їх досвіду впровадження цифровізаційних процесів та виклики з якими вони стикнулись. Тепер, ми можемо зробити порівняння технічної сторони українського продукту та естонського та визначити які слабкі та сильні сторони в цифровій системі двох країн.

Таблиця 2.6 - Порівняння технічної сторони української «е-держави» з естонською

Критерій оцінки	Естонія	Україна
Назва державного порталу послуг	«E-Estonia»	«Дія»
Наявність освітніх програм для населення щодо отримання державних цифрових послуг	Наявна	Наявна
Розміщення систем державного порталу послуг	Сервери державних установ і відомств	Сервери приватних організацій

Вхід в систему державного порталу послуг для користувачів	Через мережеве обладнання, що перебуває в державній власності	Через мережеве обладнання, що перебуває в приватній власності
Платформа обміну інформації, що використовується для надання інформації користувачам	«X-Road»	Інформацію не отримано
Захист даних на основі технології blockchain	KSI blockchain	Інформацію не отримано
Адміністратор платформи обміну інформації	Департамент державної інформсистеми Естонської Республіки	ДП «Держінформресурс»
Адміністратор мережевого обладнання через яке здійснюється доступ користувачів до порталу державних послуг	Департамент державної інформсистеми Естонської Республіки	Юридичні особи приватної форми власності
Відповідальний за функціонування мережевого обладнання, що використовується для надання державних послуг населенню	Департамент державної інформсистеми Естонської Республіки	ДП «Держінформресурс» (в частині, що стосується)/ юридичні особи приватної форми власності
Можливість приватним організаціям підключатися до платформи обміну даних	Наявна	Наявна
Ідентифікація користувача	ID-card, Mobile-ID, Smart-ID	Банк-ID, ID-card
Наявність резервного копіювання даних (в тому числі даних користувачів) на території держави	Наявна Резервна копія зберігається на державних серверах	Наявна Резервна копія зберігається на приватних/державних серверах
Наявність резервного копіювання даних за межами території держави (в тому числі на серверах посольств)	Наявний	Інформацію не отримано
Наявність групи реагування на кібер-інциденти	CERT-EE	CERT-UA
Можливість діяти в умовах війни та окупації території країни	Так	Інформації не отримано

Джерело: Складено автором на основі[27]

Як бачимо з наведеного порівняння, в Україні в першу чергу зробили ставку на забезпечення надання населенню послуг та реалізації концепції «держава в смартфоні», а не на розгортання стійкої цифрової інфраструктури.

При цьому слід зазначити, що на розгортання в Україні повноцінної системи з надання державою сервісних послуг негативно впливають:

- чисельність та демографічні особливості населення;

- недостатній рівень покриття території України мережею швидкісного доступу до Інтернету;
- низькою цифровою грамотністю, тощо.

Спектр послуг, що надаються додатком «Дія» майже не поступається естонському аналогу. Крім цього функціонал української «е-держави» постійно збільшується, а якість наданих послуг поліпшується. Тому не зважаючи на наявність окремих «вузьких» місць український сервіс буде розвиватися та приносити користь громадянам України та її гостям.

Отже аналізуючи вище зазначені країни можна сказати, що чітко визначена стратегія розвитку безперечно приведе до успіху. Кожна країна обрала свій шлях та методи, але для ефективного інформаційного обміну в сфері публічного управління потрібно щоб стратегія була направлена на розвиток інформаційного суспільства та електронного урядування, це в свою чергу дасть зменшення витрат в державному секторі завдяки співпраці приватного сектора з громадським суспільством під призмою цифрових трансформацій.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

3.1 Удосконалення державних інструментів цифрового розвитку

Цифровізація впливає на всі можливі державні сектори, цифровий розвиток спонукає до змін як суспільства так і держави. Класичні бізнес- моделі вже не несуть ефективності, всі процеси транспортуються в інтернет і роблять послуги як інклюзивними так і доступними. Через стрімку роботизацію, зменшуються потреби в людському ресурсі, це в свою чергу підвищує продуктивність та ефективність праці. Можна впевнено сказати що цифровий напрям в державі, є досить привабливим інвестиційним полем, тому складно виявити явні недоліки, тому що завдяки постійному фінансуванню та високому попиту як в країні так і світі, цифрова сфера є досить розвиненою та ефективною в Україні. Інвестиції в цифрові технології спонукають до росту ВВП країни, мультиплікатор інвестицій може сягати 20, в той час як інші галузі мають позначку 2-8 дивлячись на ту чи іншу галузь.

Таблиця 3.1 – Позитивні результати цифровізації в Україні

Показник	2021	2025	2030	Усього у 2021- 2030
Інвестиції в цифрову інфраструктуру	0,7 млрд. дол..	3 млрд. дол..	6 млрд. дол..	16 млрд. дол..
Інвестиції в цифровізацію виробництва, бізнесу, промисловості	1,5 млрд. дол..	5 млрд. дол..	14 млрд. дол..	70 млрд. дол..
Приріст продуктивності праці за рахунок цифровізації	+1,1%	+13%	+13%	
Додатково створений ВВП за	17 млрд.	93 млрд. дол..	280 млрд.	1260 млрд.дол..

рахунок цифровізації (інвестиції)	дол..		дол..	
Додатковий ВВП у %	+11%	+44%	+95%	
Додаткові надходження до бюджету	3,2 млрд. дол..	17 млрд. дол..	50 млрд. дол..	240 млрд.дол..
Кількість створених робочих місць	150 000	300 000	700 000	
Частка цифрової економіки в Україні (в загальному ВВП)	3%	15%	65%	

Джерело: Складено автором на основі[24]

Враховуючи отримані показники, ми можемо зробити висновки, що потрібно створювати сприятливі умови для інвестицій в даній сфері, так як позитивні показники в подальшому впливають на інші сфери держави. Якщо розглядати саме ефективність від цифровізації для громадян то можемо спостерігати теж позитивну картину. Зростання економіки призводить до збільшення доходів, зарплат. Приріст заробітної плати буде складати від 12% у 2021 році до 94% у 2030 році. Якщо відійти від економічної призми, звернемо увагу на показники тривалості та якості життя. Доступ до медицини, ефективної освіти, взаємодія громадян з державою буде проходити в онлайн форматі. Українці зможуть капіталізувати себе, свої навички, знання, ідеї можна буде вигідно та законно продавати, надавати якісні послуги іншим громадянам, створювати бізнес, та розвивати свій інтелект та креатив саме в нашій країні. Якщо надати громадянам можливість для потенціалу, то найкращі фахівці не захочуть емігрувати, будь які можливості для громадян породжують вигоди для держави.

Попри інвестиції потрібно також звернути увагу на активне стимулювання впровадження технологій в галузі економіки, це призведе до зростання та укріплення економіки. На нашу думку такі сектори як: металургія, харчова та переробна, логістика та транспорт, військово-промислова (наразі одна з найактуальніших), машинобудування, саме на них слід направити процес впровадження цифровізації. Аналізуючи сферу цифрових технологій ми впевнено

можемо сказати що найбільший напрямок взяла соціальна сфера, але потрібно охоплювати нові напрямки задля ефективності та розвитку, та глобалізації цифрових трансформацій. Також потрібно звернути увагу на промислові кластери в яких присутні високоехнологічні процеси: біоінженерія, робототехніка, 3D-принтинг, штучний інтелект [19].

Ми бачимо, наскільки кожна галузь залежить одна від одної, а процес цифровізації має змогу вдосконалити, та надати ефективності всім і відразу. Наприклад візьмемо напрямок робототехніки, наскільки це зараз важливо для наших військовослужбовців, нажаль протезування в Україні не є досить інноваційне та ефективне. Тому фокусуючись на цьому ми звертаємо увагу на сферу охорони здоров'я, та соціальну сферу. Держава це один великий механізм який повинен працювати єдино та налагоджено.

Яскравий приклад єдиного інструменту для багатьох сфер є - «Дія». Основна ідея та ціль Міністерства цифрової трансформації – це оцифрувати 100% державних послуг. Це можна назвати квантовим стрибком в сфері інновацій. Активний рух повинен відбуватися даними а не людьми. Всі ми добре знайомі з цим додатком, та на власні очі спостерігали з якою шаленою швидкістю та ефективністю він розвивається.

Одним з інструментів яким користується «Дія» це сервіс який вони створили для отримання відгуків та оцінки якості надання послуг. Тим самим це допоможе отримати фід бек від громадян і тим самим покращить роботу за стосунку в подальшому, виявить проблемні моменти та способи їх вирішення. Побудований чіткий алгоритм цього інструменту. Після проведення аналітики та вирішення проблеми систему оновлюють.

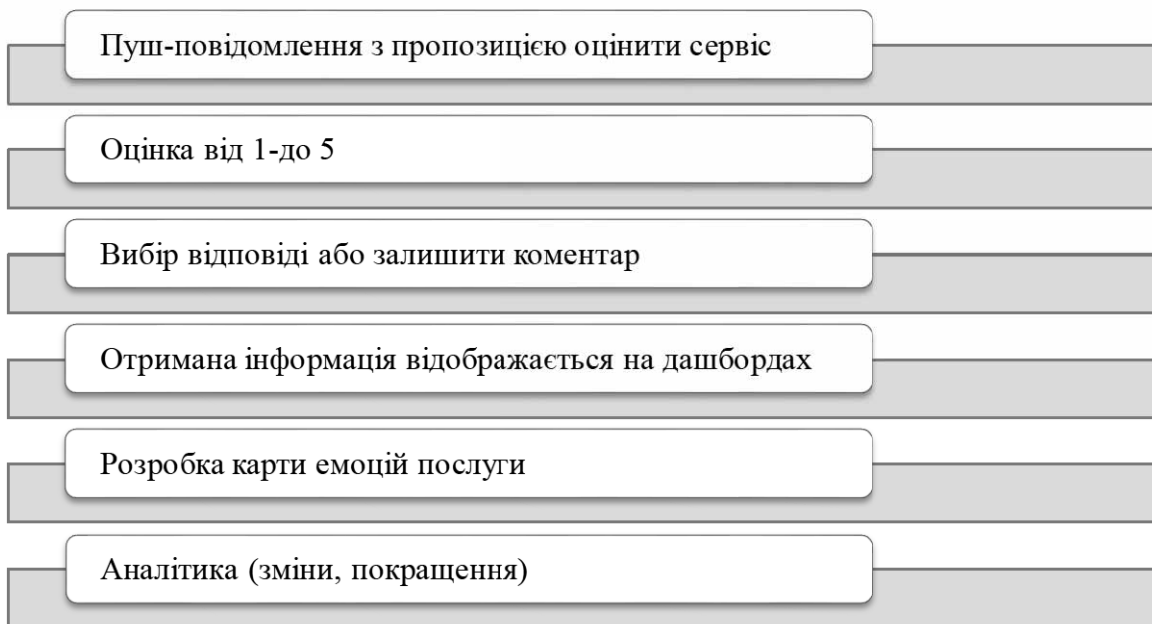

Рисунок 3.1 – Алгоритм оцінки якості державних цифрових інструментів

Джерело: Складено автором

Своїм прикладом «Дія» показує як потрібно удосконалювати свої державні інструменти цифрового розвитку. Нам вдалося поспілкуватися з посадовою особою Міністерства цифрової трансформації «Дія» з Головним спеціалістом експертної групи розвитку електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг, Директорату розвитку цифровізації Капітонов Олександр Олексійович.

Яка на вашу думку головна місія Міністерства цифрової трансформації, що саме для вас є цифровізація держави? « Насамперед Міністерство має створити функціональну та продуктивну державу для суспільства, зробити послуги доступними для кожного. Можна сказати що це візія якої ніколи не було, ми створюємо щось нове але так давно вже необхідне нашій країні. Ми як ковток нового повітря, не схожі ні на одну державну установу, можливо навіть з нас почалась трансформація державного сектору, саме ми дали той поштовх а згодом і створили умови для ефективної роботи публічної сфери».

Хто ваші стейкхолдери, чи були ви впевнені в успішності проєкту на самому початку? « Звісно можна сказати це суспільство в цілому, від пенсіонера до великого підприємства. Потрібно розуміти що «Дія» не стала популярною в

перший день, була проведена колосальна праця, були великі ризики, але як бачимо все не дарма. Тут в свою чергу хочу подякувати українцям, вони в свою чергу взяли на себе ношу популяризації в суспільстві. Дуже тішить коли наші громадяни розповідають про «Дію» за кордоном, хизуються які мають переваги та інструменти. «Дія» завоювала довіру серед українців, про неї і жартують і обговорюють і користуються. Наш застосунок – це про комфорт. А тепер спостерігати як «Дія» популяризує рух цифровізації по всій країні це просто фантастично, особливо розуміти позитивний вплив як для громадян так і для держави в цілому».

Що для вас держава мрії? Чи бачите ви невикористаний потенціал вашої команди, можливо є напрямки які ви ще не охопили? « Насамперед моє бачення держави це єдиний, великий та зручний механізм який має систему взаємодій між людьми. Мої основні кредо: швидкість, ефективність, зручність. Це можна сказати як для суспільства так і для робочої групи. Ми маємо бути всі заодно, та працювати над однією ціллю. Щодо потенціалу, це важко сказати, проєктів дуже велика кількість, ми постійно працюємо, звісно хочеться охопити все і відразу. Зараз активно починаємо вивчати нові напрями такі як крипто грамотність. Навчання для громадян вже пройшло, було дуже багато бажаючих. Досить ефективний кейс, ми розуміємо що рано чи пізно держава почне легалізувати цей ринок, і це буде ефективне зміцнення фінансової системи. Тому нам важливо мати готових спеціалістів в цій сфері, щоб не витратити час, а відразу працювати над цією сферою, робити нові проєкти та розвивати їх.

Що зараз робить «Дія» над якими проєктами працює? « З останніх праць можна назвати постанову, яка визначає механізм визнання довірчих послуг в Україні. Саме це призведе до пришвидшення інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. Постанова дає змогу використовувати електронні підписи країн ЄС в Україні. А також вносити до Довірчого списку іноземних надавачів електронних довірчих послуг. Тобто громадяни ЄС зможуть підписувати в Україні е-документи своїми е-підписами. Це спростить укладання міжнародних договорів про взаємне визнання електронних довірчих послуг з іншими країнами.

Тому «Дія» працює, ще буде багато цікавих проєктів та впроваджень які є дуже необхідними та корисними саме в механізмах державного регулювання та спрощення різних бюрократичних застарілих систем.

Капітонов О.О. «Головний спеціаліст експертної групи розвитку електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг, Директорату розвитку цифровізації»

Отже ми бачимо, що потенціал цифровізації в Україні просто колосальний, звісно є потенціал для розвитку, та напрями які ще не охоплені. Державні інструменти цифровізації тільки почали процес імплементації. Звісно спектр вдосконалення широкий, основні стейкхолдери громадяни мають можливість допомогти державному сектору, та вказати на недоліки та проблеми. Але тенденція розвитку просто вражає. Ефективність та доступність для кожного, це головний девіз розвитку цифровізації в Україні. А якісні цифрові інструменти є запорукою ефективного та стрімкого розвитку цифрового суспільства.

3.2. Імплементація досвіду зарубіжних країн щодо розвитку цифрового суспільства в Україні

Насамперед Україна має виконати ряд зобов'язань по імплементації європейського законодавства у сфері телекомунікаційних послуг. Це в свою чергу має позитивний характер на правила реєстрації і ведення бізнесу, а також надходження інвестицій. У структурі Угоди про асоціацію зобов'язання України у сфері електронних комунікацій визначені у наступних розділах:

- Підрозділ 5 Частини 5 Глави 6 Розділу IV та Додаток XVII - інтеграція України до внутрішнього ринку телекомунікаційних послуг ЄС;
- Глава 14 Розділу V - співпраця у сфері інформаційного суспільства;
- Глава 15 Розділу V та Додаток XXXVII - наближення політики з питань аудіовізуальної галузі. Українська сторона ініціювала діалог з Європейською

Комісією щодо оновлення і розширення переліку законодавчих актів ЄС, які підлягають імплементації в українське законодавство згідно Доповнення XVII-3 до Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною і ЄС.

У рамках цього процесу у серпні 2018 року Україна передала Європейській Комісії проєкт Дорожньої карти з інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС. Це дало початок структурованому співробітництву, що включає кілька етапів: - аналіз проєкту Дорожньої карти Генеральним директором Європейської Комісії з комунікаційних мереж, контенту та технологій; - оцінка імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у частині телекомунікаційних послуг та розробка рекомендацій для подальшої гармонізації законодавства європейськими експертами; - реалізація проєктів технічної допомоги ЄС з метою підтримки України у розвитку цифрової економіки та імплементації європейського законодавства [26].

В рамках панелі з гармонізації цифрових ринків в організаційній структурі Східного партнерства вже розпочато нову діяльність з вивчення можливості створення спільного роумінгового простору між країнами-партнерами регіону СхП і державами-членами Європейського Союзу. Програма EU4Digital розпочала підготовку техніко-економічного обґрунтування створення спільного міжнародного роумінгового простору між країнами СхП і державами-членами ЄС. Дослідження роумінгу між СхП і ЄС – це нова тема в даній галузі. Підписання Угоди про регіональний роумінг між країнами Східного партнерства є однією з основних передумов для подальшої оцінки можливості створення спільного роумінгового простору між СхП і ЄС [22].

На даний момент Україна має пришвидшити процеси по мінімум 2 вказаним напрямкам: зниження цін на роумінг між країнами-членами ЄС і Східними країнами-партнерами; надання можливостей НРО мати ефективну конкуренцію на ринках електронних комунікацій країн-партнерів. Задля побудови візуального стану процесів, нами було опитано експертів в сфері цифровізації Міністерства цифрової трансформації у кількості десяти осіб. Результати опитування представлені на рис. 3.2.

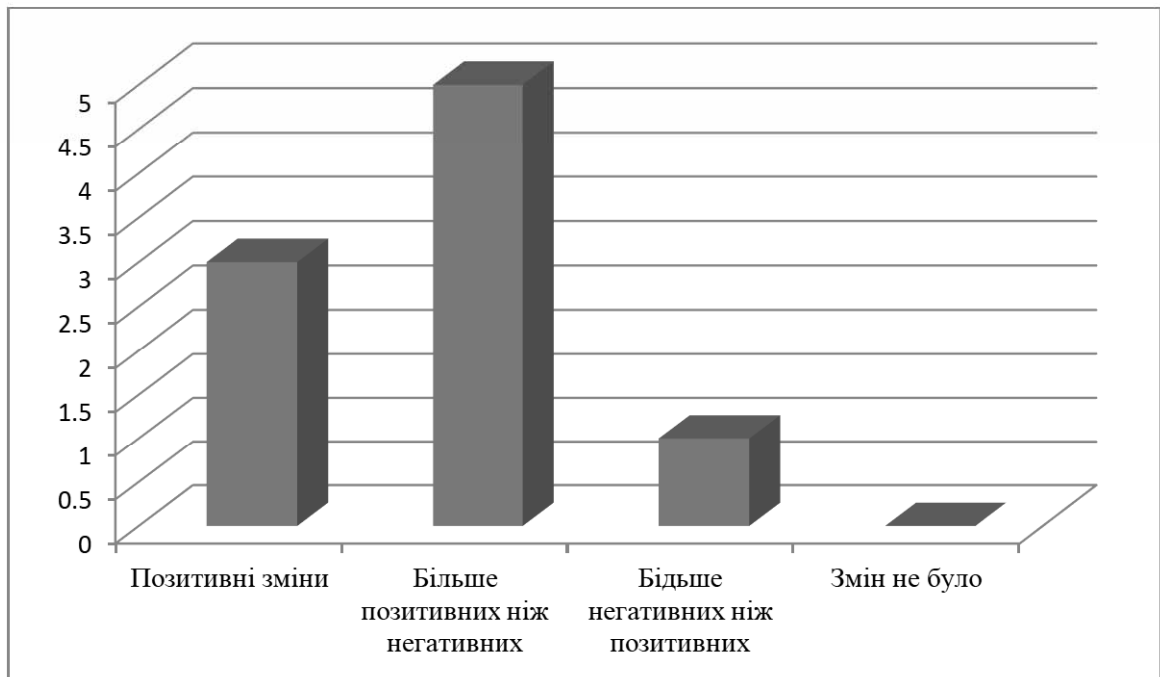

Рисунок 3.2 – Оцінка розвитку України в сфері телекомунікаційних послуг та цифрової інфраструктури за останній рік

Джерело: Складено автором на основі[24]

Як ми бачимо, респонденти експертного опитування дали позитивну оцінку процесам розвитку України у сфері телекомунікаційних послуг та цифрової інфраструктури.

Одним з над важливих інструментів які Україна має імплементувати, це цифрові платформи. Тобто потрібно мати відкриту інфраструктура для всіх учасників, щоб обмін ресурсами або соціальною валютою мав позитивний характер для кожного.

Особливостями є те, що використовується ресурс користувачів, а не власні, тобто мережева модель створення замість лінійної. А також кожен новий користувач створює профіт для інших учасників, згодом це стає ресурсом для саморозвитку, так ми зможемо спостерігати мережевий ефект. Сам перехід від лінійної до мережевої моделі створення цінностей являє собою перехід від застосування власного ресурсу до направлення та координації чужих, акцент на внутрішніх бізнес-процесах стає менш ефективним, коли вдосконалюються зовнішні комунікації між користувачами платформи. Коли цінність цифрової

екосистеми стає більш доречно, ніж концентрація на цінності споживачів. Ми розібрались в користі та важливості цифрових платформ, але яке має бути наповнення, задля максимальної ефективності для державного сектора.

- Мережева структура, мережевий ефект
- Ресурсотворення (1+1=3)
- Внутрішня валюта, токенизація (один із напрямків у майбутньому)
- «win-win-win-win» — виробник – продавець – покупець – власник платформи
- Digital twin — функціонування одразу у двох економічних форматах (віртуал та аналог)
- Платформа масштабування — Інтернет
- Капіталізація даних, дані — ресурс

Напрямки розвитку цифрових платформ в Україні що їх має бути створено принаймні до 2025:

- Електронна взаємодія бізнесу (e-contracting, e-invoicing, e-docflow).
- Платформи електронних послуг для бізнесу (LegalTech, FinTech, InsurTech, зокрема з використанням технологій блокчейн (смарт-контракти тощо).
- Платформи e-supply chain та смарт-логістики.
- Платформи забезпечення життєдіяльності (освітнянські, медичні, транспортні, громадської безпеки, моніторингу екології тощо).
- Промислово-виробничі цифрові платформи (галузеві та міжгалузеві системи управління виробничими та іншими процесами).

Реалізація імplementованих цифрових платформ передбачає цифровізацію Міжкорпоративної, міжорганізаційної (в деяких випадках міжгалузеві) взаємодії як суб'єктів економічної діяльності, так і громадян (наприклад медичні платформи).

Для прикладу, в ЄС перехід на електронний обіг рахунків-фактур (e-рахунків), платіжної інформації, договорів та міжкорпоративний документообіг збільшить сукупний ВВП ЄС на 400 млрд євро, згідно з оцінками ініціативи «Єдиний цифровий ринок» (Digital Single Market).

Дуже важливо тримати інтенсивний темп розвитку України з ініціативою Digital Single Market, — проектом ЄС щодо розвитку транскордонної економічної взаємодії та комерції.

Ключові завдання України на шляху до побудови цифрових платформ, особливо в частині розвитку електронної взаємодії бізнесу (e-business):

1. Імплементация в Україні норм регламенту e-IDAS.
2. Приєднання України до Програми ЄС Interoperability Solutions for European Public Administrations 2 (ISA2), проектів e-CODEX, e-Invoicing, а також ініціативи Single Digital Gateway.
3. Запровадження системи електронної взаємодії відповідно до вимог ЄС, зокрема European Interoperability Framework 2.0.
4. Виконання робіт щодо гармонізації документів електронної митниці з вимогами ЄС та введення Єдиного уніфікованого документу (SAD).
5. Організація сумісності чинної в митних органах України системи контролю за переміщенням вантажів із загальноєвропейською NCTS.

Наразі будь яке економічне зростання постає складним викликом для нашої держави, в умовах воєнного стану важко щось прогнозувати. Тому цифрові інструменти дуже потрібні для допомоги провідним секторам держави. Зарубіжні країни активно долучаються до підтримки напрямів цифровізації.

Наприклад ЄС виділяє 17,4 млн євро Україні для реалізації проекту «Цифрова трансформація для України». Напрямок допомоги іде на основні, безпечні державні послуги: послуги з за стосунку «Дія», обмін даними між держустановою та реєстрами, розвиток інфраструктури електронної ідентифікації відповідно до eIDAS, система електронного управління для прозорості розгляду кримінальних справ.

Міністерство цифрової трансформації України спільно з партнерами з Естонської академії електронного управління впроваджує в Україні чотири проекти із загальним бюджетом 41 млн євро (EGOV4UKRAINE, EU4DigitalUA та «Підтримка ЄС у зміцненні кібербезпеки України»). Мета проектів – запуск

онлайн-послуг, поліпшення обміну даними між реєстрами та взаємне визнання української цифрової ідентичності.

Агенція США з міжнародного розвитку (USAID) виділяє 60 млн дол. США на захист об'єктів критичної інфраструктури, зокрема енергетичної, телекомунікаційної та систем зберігання даних.

Завдяки підтримці USAID Міністерство цифрової трансформації України запустило Реєстр пошкодженого майна, понад 80 % державних послуг реалізуються в «Дії», здійснюються також інші проєкти, спрямовані на підтримку приватного сектору в галузях інформаційних і комунікаційних технологій, розвитку цифрових інструментів. Окрім того, під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі USAID анонсувала виділення близько 650 тис. дол. США з метою поширення цифрового досвіду України та мобільного застосунку «Дія» на інші країни.

Вітчизняним фахівцям надано можливість брати участь у нових конкурсах з розробки суперкомп'ютерної екосистеми світового рівня для створення мережі служб підтримки застосунків із загальним бюджетом 12 млн євро за програмою «Цифрова Європа»[37].

Для України розблоковано доступ до технологій штучного інтелекту ChatGPT, що дозволяє скористатися послугами чат-боту від стартапу OpenAI, який працює на базі штучного інтелекту.

За рік повномасштабної війни із залученням коштів країн-донорів вдалося повернути мобільний зв'язок до 480 населених пунктів, відбудувати понад 1600 веж, відновити 80 % мереж у звільнених містах, провести Wi-Fi в укриття понад 3000 українських шкіл, вперше підключити оселі 85 тис. українців у 300 селах до швидкісного інтернету тощо.

Наступні кроки з реалізації інструментів цифрової трансформації які ми імплементуємо у сусідів сприятимуть зміцненню стійкості економіки та потребуватимуть, зокрема, підвищення ефективності роботи та розвитку стійкої цифрової інфраструктури на всій території країни, забезпечення безперервного розвитку цифрових послуг, поліпшення електронного урядування, використання

цифрових ресурсів, що досі або не використовувалися взагалі, або використовувалися не в повному обсязі, для забезпечення безпечного цифрового середовища України.

3.3 Цифровізація публічного управління

Розвиток цифрового суспільства залежить від цифрового розвитку держави та економіки. Зважаючи на це, можемо сказати що модернізація публічної служби є вкрай важлива, адже здорова екосистема управління людськими ресурсами є запорукою та передумовою цифрового розвитку.

Цифровий розвиток публічного управління має базуватися на кращих цифрових технологіях, насамперед для цифровізації HR задля стратегічного планування людських ресурсів на державній службі, управління талантами: відбору, пошуку, адаптації, вдосконалення державного органу; професійного та особистого росту та розвитку на державній службі; система мотивації та кар'єрний ріст, адаптація та прийняття; корпоративна культура та етика.

Спираючись на глобальний тренд цифровізації, потрібно звернути увагу на людські ресурси публічного управління, якщо розглянути результати дослідження міжнародної компанії «Делойт», глобальний виклик у 2023 році стала нестача талантів, висока плинність кадрів, емоційне вигорання, зниження добробуту працівників. Військове вторгнення негативно вплинуло на вже існуючі проблеми в публічному секторі. Ріст безробіття, внутрішньо переміщені особи, низький рівень життя, це все впливає на якість та ефективність надання послуг, тому питання цифровізації є необхідним та конче потрібним саме зараз.

Потенціал електронного управління може бути ефективно використаний за умови, якщо цифрові технології вводитимуться паралельно зі змінами у структурі, процесах і методах організації роботи органів публічного управління. До системи

оцінки якості державного управління варто закласти показники практики взаємодії органів публічної влади й інститутів громадянського суспільства в цифровому середовищі. І, безумовно, впровадження електронного урядування у практику публічного управління повинно бути направлене на розвиток професіоналізму індивідуальних користувачів інформації в політичних, економічних, соціальних та інших процесах.

Ознайомившись зі статистичними даними по темі цифровізація публічного управління, які наведені на дашборд «Дія», ми розробили показники рівня задоволеності, надання послуг в державних установах.

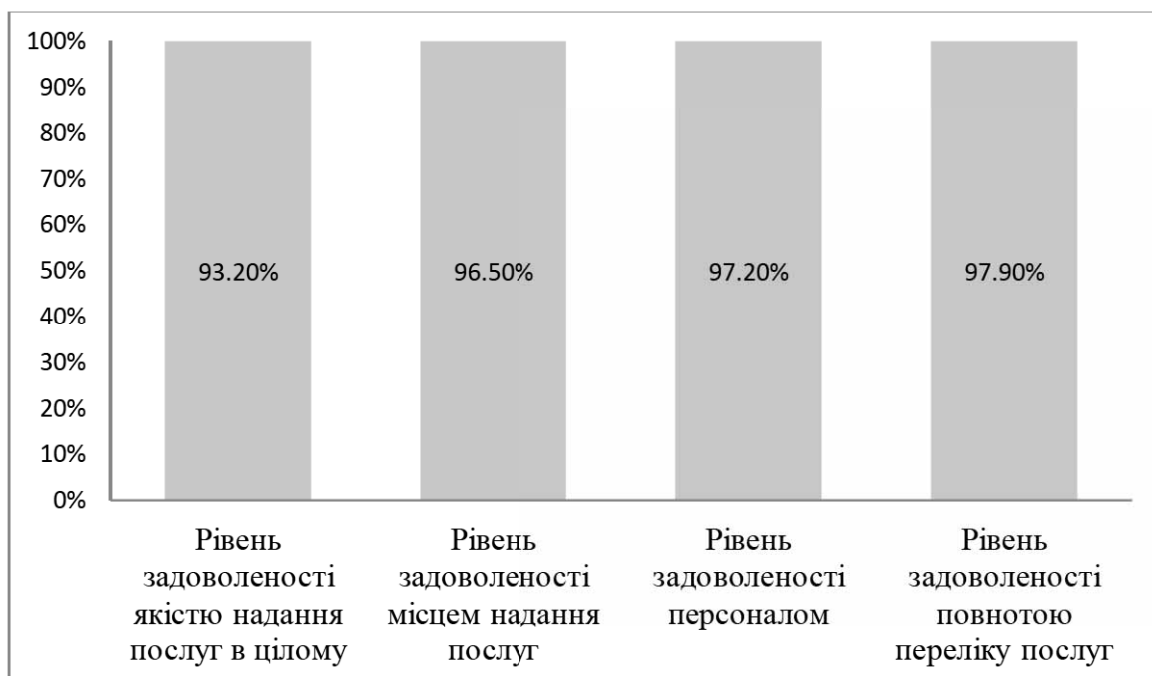

Рисунок 3.3 – Показники рівня задоволеності

Джерело: Складено автором

Ми бачимо що громадяни задоволені рівнем надання послуг, але в одночас є моменти над якими варто працювати та вдосконалювати.

Беручи до уваги саме питання кадрів та проблему з ними в публічній сфері, то одним з варіантів для вирішення може бути міжнародна компанія « HURMA». Компанія спеціалізується на цифровізації процесів з персоналом, рекрутингом. Відзначається що програми які надає компанія заощаджують як час так і бюджет на рекрутинг процеси. Хоча країна представлена в країнах східної Європи, офіс

знаходиться в Україні в Харкові. Дана система автоматизує безліч різноманітних процесів. Зокрема можна виділити основні задачі:

- Автоматизація Absence Management (нарахування відпусток, лікарняних)
- Payroll: облік часу, розрахунки зарплат
- Сценарії (автоматизація HR задач)
- HR- календар (події установи)
- Організаційна структура
- Конструктор опитувань
- Мобільний чат-бот в месенджерах
- Профілі працівників
- Розділ OKR (Objectives and Key Results) підвищення мотивації, створення цілей, прогрес та внесок
- Система CRM (статистика по процесах)

Ці задачі нам дають автоматизацію процесів управління, які є дуже ресурсо-затратними. Тому імплементація даних задач, спростить та налагодить функції управління персоналом в державній сфері.

Варто зазначити, цифровий розвиток людських ресурсів публічного управління зараз має всі можливості для реалізації. Прозорість, новітність та технології мають вплив на це питання. Уряд ухвалив Концепцію впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах а також затвердили план заходів щодо реалізації. Ще одним з важливих напрямів є формування глобальних навичок майбутнього.

В аналітичному звіті «Людський капітал 2030. Глобальні навички майбутнього» зазначається, що цифрова грамотність є надважливою для будь якої професії. Для розвитку саме державних службовців Національною економічною стратегією на період 2030 року заплановано впровадження програм по розвитку цифрових навичок, підвищення кваліфікації та скілів а також сама підготовка до державної служби. Було розроблено спеціальні онлайн курси для державних службовців на онлайн платформах, які є хорошими інструментами цифровізації

персоналу, а також виступають свого роду заохочувальним інструментом, який в свою чергу викликає цікавість та інтерес.

Отже задля розвитку цифрової екосистеми в публічному управлінні, потрібно:

- Розробити та затвердити стратегію управління ресурсами державних службовців
- Цифровізувати управління кандидатами, відбір персоналу, адаптацію, доступ громадян до вакансій
- Робота з керівниками щодо підвищення ефективності в установі за допомогою цифрових інструментів

Також не потрібно боятись використовувати штучний інтелект, різноманітні додатки, цифрові робочі місця. Це все ефективні інструменти якими вже користуються багато країн, потрібно розуміти той позитивний вплив від таких змін, та не боятись їх впроваджувати. Слід звернути увагу на вдосконалення з урахуванням досвіду інших держав та компаній, потрібно налагодити управління ефективністю державної служби а також створювати бренд державного органу.

Взагалі державний сектор має бути реактивним, ефективним та інноваційним. Як позитивний приклад можна привести сферу державних закупівель та реєстрації майнових прав, вони почали використовувати технологію блокчейн. Але потрібно розуміти, що коли ми впроваджуємо якісь технічні ініціативи ми маємо розуміти чіткі технологічні концепції:

- Цифрове робоче місце - зменшує витрати, апаратне забезпечення, офіси, відрядження
- Багатоканальне інформування та залучення громадян - зручно при проведенні реформ та швидкої адаптації громадян
- Відкриті дані - прозорість та довіра, доступ до інформації та контроль органів виконавчої влади
- Цифрові державні платформи – спрощення та оптимізація внутрішніх процесів, діалог з суспільством

- Блокчейн – високоефективні механізми захисту цілісності та доступності інформації, які створюють децентралізовані системи

Ефективність публічної сфери залежить від знищення корупції та збільшення прозорості та доброчесності. Уніфікація та стандартизація державних управлінських та ділових процесів, використання аутсорсингу як інструменту для поліпшення стану для непрофільних питань.

Аналіз цифровізації публічного управління дає підстави зробити висновки, що навіть в епоху цифровізації, основна задача, це надати якісне обслуговування, та задовольнити потреби громадян. А використання цифрових інструментів має виступати, як механізм у вдосконаленні, спрощенні та доступності послуг. Напрями розвитку на які має звернути увагу публічне управління:

- Поєднати інструменти цифровізації з публічним управлінням та виявити найбільш оптимальні серед них
- Оцінити ризики цифровізації, які можуть нести наслідки на публічне управління
- Впровадити цифрові інструменти в управління персоналом публічної сфери
- Розробити програми державного рівня для підвищення цифровізації.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено обґрунтування наукових положень та визначення напрямів розвитку цифрового суспільства в Україні на основі сучасних світових тенденцій. Отримані в процесі дослідження результати дають підстави для формулювання низки узагальнюючих висновків.

1. Цифровізація має вагомий вплив на суспільство, вона дає нові можливості та здібності до формування соціального клімату в цілому. Зовнішні чинники такі як політика, тенденції, культура та ідеологія можуть вносити свої корективи. Але головним завданням в цифровізації суспільства постає показати, що не потрібно розуміти та розбиратись в технологіях щоб користуватись ними.

Здійснено дослідження поняття «цифровізація», як процес впливу на розвиток суспільства.

Цифрова інфраструктура стала для суспільства необхідною та надійною, прогрес залежності від баз даних та технологій вже не здається чимось дивним.

Цифровізацію потрібно уявляти як процес використання оцифрованої інформації для спрощення та ефективнішої роботи органів державної влади, бізнесу та особистої діяльності.

Цифровізація має чималий вплив на суспільство, вона дає нові можливості та здібності до формування соціального клімату в цілому. Зовнішні чинники такі як політика, тенденції, культура та ідеологія можуть вносити свої корективи.

2. Структуровано етапи розвитку цифровізації в Україні, визначено основні ключові моменти впровадження даного процесу.

Технологічний розвиток в Україні почав прогресувати ще в 90-х. Перший крок був у 1998 році було затверджено Верховною Радою Національну програму інформатизації, яка була чинна до 2022 року.

Нова ера цифровізації розпочалася в 2019 році після президентських виборів. Якщо звернути увагу на предвиборчу програму Володимира Зеленського, то можна побачити, що вагома частка приділена саме «Електронній країні».

Першим кроком стало створення Міністерства цифрової трансформації України та розробка та впровадження застосунку «Дія».

Наша країна на власному прикладі показала що немає нічого неможливого, і за чотири роки з оголошеним військовим станом в країні, можна досягти таких висот в сфері цифровізації, якщо ефективно розподіляти кошти, залучати інвесторів та банально багато працювати на благо нашої держави.

3. Для повноцінного цифрового розвитку України та суспільства першочерговим завданням є розробка, затвердження, визначення пріоритетів державного фінансування та реалізація Загальнодержавної цільової програми розвитку галузі інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. Найбільшими викликами для прискорення цифрової трансформації України є брак капіталу, відсутність узгодженого погляду на ключові технологічні тенденції та відсутність належного стратегічного планування економічного та соціального розвитку.

Визначено, що основою сталого та ефективного розвитку концепції цифрової освіти суспільства в Україні виступають: інфраструктура, освіта, інформування.

4. Проаналізовано зарубіжний досвід цифровізації, зокрема таких країн як: Данія, Великобританія, Німеччина, Естонія.

Кожна країна обрала свій шлях та методи, але для ефективного інформаційного обміну в сфері публічного управління потрібно щоб стратегія була направлена на розвиток інформаційного суспільства та електронного урядування, це в свою чергу дасть зменшення витрат в державному секторі завдяки співпраці приватного сектора з громадським суспільством під призмою цифрових трансформацій.

Проведено порівняння технічних характеристик українського продукту «Дія» та естонського «E-Estonia». Встановлено, що в Україні увагу зосереджено на забезпеченні надання населенню послуг та реалізації концепції «держава в смартфоні», а не на розгортання стійкої цифрової інфраструктури.

Спектр послуг, що надаються додатком «Дія» майже не поступається естонському аналогу. Крім цього функціонал української «е-держави» постійно

збільшується, а якість наданих послуг поліпшується. Тому не зважаючи на наявність окремих «вузьких» місць, український сервіс буде розвиватися та приносити користь громадянам України та її гостям.

5. У ході проведеного дослідження було виявлено основні чинники негативного впливу на реалізацію цифрових змін в публічному управлінні. Зокрема, на розгортання в Україні повноцінної системи з надання державою сервісних послуг негативно впливають:

- чисельність та демографічні особливості населення;
- недостатній рівень покриття території України мережею швидкісного доступу до Інтернету;
- низька цифрова грамотність населення.

На основі аналізу сучасного стану розвитку цифрового суспільства в Україні виявлено, що основними проблемами є: витік персональних даних, збої у роботі комп'ютеризованих систем, втручання у приватне життя місцевих жителів, збільшення цифрової «нерівності» населення, порушення ринку праці (підвищення рівня безробіття) у зв'язку з розвитком автоматизації різних процесів, використання робототехніки.

6. На основі проведеного аналізу світових трендів розвитку цифровізації, визначено основні напрями розвитку цифрового суспільства в Україні:

– кібербезпека та кібергігієна (етика використання цифрових послуг, безпека поведінки з ними);

- цифровізація громад на рівні ОТГ (забезпечення ефективності розвитку цифровізації в окремих громадах сприятиме їх економічному розвитку через підвищення привабливості для зарубіжних партнерів);

- створення програм навчання, тренінгів для громадян, спрямованих на підвищення рівня володіння цифровими компетентностями.

З метою впровадження цифрових інструментів у сферу публічного управління, пропонуємо:

- розробити та затвердити стратегію управління людськими ресурсами у сфері публічної сфери;

- впровадити цифрові інструменти в управління персоналом у сфері публічної служби;

- цифровізувати процес проходження конкурсу на зайняття посад в органах державної влади (доступ громадян до вакансій відбір кандидатів тощо).

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping, stylized lines.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карпенко О.В., Карпенко Ю.В. Штучний інтелект як інструмент публічного управління соціально-економічним розвитком: смарт-інфраструктура, цифрові системи бізнес-аналітики та трансферти. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2257>.
2. Федірко Н.В. Цифровий соціальний захист в Україні: передумови та стратегічні виклики. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*: Збірник наукових праць. 2022. № 1. С. 1-14.
3. Карлова В.В., Оболенський О.Ю. Громадський контроль в системі публічних закупівель: теоретико-прикладні аспекти. *Економіка та підприємництво*. 2022. № 49. С. 5-18.
4. Гаєвська Л., Побірченко Н., Шульга Н. Вплив глобалізації на освітню політику (міжнародний контекст). *Збірник наукових праць «Вісник післядипломної освіти» (Серія «Соціальні та поведінкові науки)*. 2022. Вип. 19 (48). С. 158-182.
5. Федірко Н.В., Карпенко О.В. Цифрова трансформація VS оптимізація: інноваційні можливості для держави та бізнесу в процесі здійснення публічних закупівель. *Економіка та підприємництво*. 2022. №48/2022. С. 39-58.
6. Воскобойник Д. дослідження процесів цифровізації зайнятості населення на прикладі польщі. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 352–356. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-77> (дата звернення: 05.12.2023).
7. Дущенко О. Сучасний стан цифрової трансформації освіти. *Physical and mathematical education*. 2021. Т. 28, № 2. С. 40–45. URL: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2021-028-2-007> (дата звернення: 05.12.2023).
8. Касьянова Н. В., Попик Н. В., Скорнякова І. В.. *Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-157-2-22> (дата звернення: 05.12.2023).

9. Лісова К. М. Тенденції розвитку цифровізації в Україні : thesis. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53801> (дата звернення: 05.12.2023).
10. Маланчук О. вплив цифровізації на процеси запобігання корупції. *ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche / chair I. Матвієнко*. 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-26.11.2021.v1.18> (дата звернення: 05.12.2023).
11. Мартиновська Д. В. Процес цифровізації державного управління в Україні. *Effective public and municipal administration: theory, methodology, practice. eu experience*. 2020. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-005-6-12> (дата звернення: 05.12.2023).
12. Матвієнко О. Цифровізація : освітній контекст. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 11 (292), листоп. С. 28–35.
13. Матвієнко О. Цифровізація : освітній контекст. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 11 (292), листоп. С. 28–35.
14. Матвіїшин Є. розвиток gig-економіки в умовах цифровізації. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends*. 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-10.12.2021.v1.03> (дата звернення: 05.12.2023).
15. Мікула М., Коцюк Ю., Мікула О. Організація баз даних та знань. Вид-во Нац. ун-ту «Острозька акад.», 2021. URL: <https://doi.org/10.25264/978-617-8041-08-3> (дата звернення: 05.12.2023).
16. Ридкіна А. В. Тренди цифровізації : thesis. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53847> (дата звернення: 05.12.2023).
17. Серьоженко О. Я. Цифровізація як явище економічної діяльності : thesis. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53810> (дата звернення: 05.12.2023).
18. Цифровізація економіки : thesis / О. В. Зайцев та ін. 2018. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/70488> (дата звернення: 05.12.2023).
19. Цифровізація економіки : thesis / О. В. Зайцев та ін. 2018. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/70488> (дата звернення: 05.12.2023).

20. Шиманська К. В., Бондарчук В. В. Пріоритетні напрями та механізми розвитку цифрової економіки в Україні. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 1(95). С. 17–22. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-1\(95\)-17-22](https://doi.org/10.26642/ema-2021-1(95)-17-22) (дата звернення: 05.12.2023).
21. Щодо концептуальних підходів до стратегії розвитку села. Нац. ін-т стратег. дослідж., 2021. URL: <https://doi.org/10.53679/niss-analytrep.2021.18> (дата звернення: 05.12.2023).
22. I Міжнародна студентська наукова конференція «цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку». European Scientific Platform, 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/liga-26.03.2021> (дата звернення: 05.12.2023).
23. Onyshchuk I. I. Правова цифровізація як інтегральний метод формалізації права. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2020. № 6. С. 41–50. URL: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.06.05> (дата звернення: 05.12.2023).
24. Rudenko M. цифровізація: категоріальні особливості та специфіка трактування. *Economic forum*. 2021. Т. 1, № 4. С. 3–13. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-4-1> (дата звернення: 05.12.2023).
25. Амосов О. Ю., Гавкалова Н. Л. методологічні аспекти взаємозв'язку інституціоналізму та архетипіки в публічному управлінні. *Public management*. 2021. Т. 26, № 1. С. 17–29. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2021-1\(26\)-17-29](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2021-1(26)-17-29) (дата звернення: 05.12.2023).
26. Кириленко Ю. В. «Кібербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» на тему «Цифровізація соціальної сфери в період військового стану в Україні», збірник тез (м. Київ - Вроцлав, травень 2023 року)
27. Гиренко Л. цифровізація публічного управління: міжнародний та регіональний аспекти. *Наукові перспективи (Naukovі perspektivi)*. 2023. № 5(35). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-144-158](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-144-158) (дата звернення: 05.12.2023).
28. Зайчик К. О. Модернізація електронного урядування у сфері публічного управління зайнятістю населення України (на прикладі Глухівської

міськрайонної філії Сумського обласного центру зайнятості : master's thesis. 2021. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87084> (дата звернення: 05.12.2023).

29. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Основні напрями модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності. модернізація публічного управління в умовах глобальних змін світового простору. 2021. С. 81–108. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-246-6-4> (дата звернення: 05.12.2023).

30. Мирошниченко А. І. Імплементация європейського досвіду у практику сучасного публічного управління України. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2020. № 1-2. С. 222–238. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.222-238> (дата звернення: 05.12.2023).

31. Кириленко Ю. В. «Інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення та розвитку України» на тему «Державно-приватне партнерство як механізм відбудови зруйнованої інфраструктури в Україні», збірник доповідей (м. Київ, 17 квітня-20 травня 2023 р.)

32. Хожило І. І. Публічно-управлінські аспекти розбудови національної системи охорони громадського здоров'я в Україні. модернізація публічного управління в умовах глобальних змін світового простору. 2021. С. 197–222. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-246-6-8> (дата звернення: 05.12.2023).

33. Lakhyzha M. актуальні проблеми удосконалення публічного управління в Україні: зміни, реформування, модернізація, оптимізація, децентралізація, реструктуризація, перезавантаження. *Актуальні проблеми державного управління*. 2020. № 1(57). С. 18–27. URL: <https://doi.org/10.34213/ap.20.01.02> (дата звернення: 05.12.2023).

34. Дія.Відкриті дані. <https://diia.data.gov.ua/>

35. Законодавство України. Офіційний веб-сайт <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>

36. Наукова бібліотека імені М.В. Довнар-Запольського. Офіційний веб-сайт. <https://lib.kneu.edu.ua/ua/>

37. Офіційне інтернет-представництво Президента України.
<https://www.president.gov.ua/>
38. Офіційний веб-сайт <https://data.worldbank.org/>
39. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. <https://www.rada.gov.ua/>
40. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України.
<http://www.ukrstat.gov.ua/>
41. Офіційний веб-сайт Децентралізація. <https://decentralization.gov.ua/>
42. Офіційний веб-сайт Європейського Союзу. URL: https://european-union.europa.eu/index_en
43. Офіційний веб-сайт Європейської Комісії. URL:
https://commission.europa.eu/index_en
44. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/>
45. Офіційний веб-сайт Київської міської ради <https://kmr.gov.ua/> (та інших міст та територіальних громад України).
46. Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&S21CNR=20&Z21ID=
47. Офіційний веб-сайт Організації економічного співробітництва і розвитку. <https://www.oecd.org/>
48. Офіційний веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України.
<https://www.rnbo.gov.ua/>
49. Офіційний портал міста Києва. <https://kyivcity.gov.ua/> та інших міст та територіальних громад України).
50. Портал окремих веб-сайтів сільських рад України. <rada.org.ua>.
51. Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України
<https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

52. Питання Міністерства цифрової трансформації : Постанова Каб. Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856 : станом на 15 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

53. Про внесення змін до Положення про Міністерство цифрової трансформації України : Постанова Каб. Міністрів України від 03.11.2021 р. № 1162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2021-п#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

54. Про внесення змін до Положення про Міністерство цифрової трансформації України : Постанова Каб. Міністрів України від 29.04.2022 р. № 501. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501-2022-п#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

55. Про затвердження Регламенту роботи центрального засвідчувального органу : Наказ М-ва цифр. трансформації України від 19.12.2019 р. № 27 : станом на 22 жовт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0033-20#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

56. «Діджиталізація» — слово 2019 року в Україні за версією онлайн словника «Мислово». (2019). URL: <https://itc.ua/news/didzhitalizacziya-slovo2019-rokuv-ukrayini-za-versiyeyu-onlajn-slovnika-mislovo/>.

57. Е-урядування – ключ до реформ в Україні. Міністерство цифрової трансформації України: вебсайт. URL: <https://www.e.gov.ua/ua/news/euryaduvannya-klyuch-do-reform-v-ukrayini>.

58. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018– 2020 роки / Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. 2018. № 67-р.

59. Литвинов, В. Діджиталізація державних послуг на прикладі Польщі. Nachasi. Відновлено з <https://nachasi.com/2018/01/31/digital-poland/>.

60. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL:<https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyuekonomikoyu.html>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Certificate #T0044279596

Certificate #T0044280358

Certificate #T0044259884

Дія Міністерство
цифрової трансформації
України

 НАДС

Електронний сертифікат

цей сертифікат засвідчує, що

Кириленко Юлія

успішно завершив(ла) базовий курс
Як громаді стати цифровою
обсягом (0,1 кредиту ЄКТС)

Certificate #T0044275421

Дія Міністерство
цифрової трансформації
України

 НАДС

Електронний сертифікат

цей сертифікат засвідчує, що

Кириленко Юлія

успішно завершив(ла) базовий курс
Держава без бар'єрів
обсягом (0,1 кредиту ЄКТС)

Назва документа:
 Національної економіки та публічного управління О...

ID документа:
 101564805

Дата перевірки:
 04.12.2023 01:57:37 EET

Тип перевірки:
 Doc via Internet + Library

Дата звіту:
 04.12.2023 02:20:36 EET

ID користувача:
 100005718

Назва документа: Кадриленко, магістр 2023

Кількість сторінок: 40 · Кількість слів: 9905 · Кількість символів: 75757 · Розмір файлу: 81.27 KB · ID файлу: 1015648245

18.3%

Схожість

Найбільша схожість: 33% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1014944901)

Схожість з джерелом з Інтернету

0%

Сторінка 42

Схожість з Бібліотеки

33%

Сторінка 40

0% Цитат

Вилучення цитат автоматично

Вилучення списку бібліографічних посилань автоматично

0%

Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виключення модифікації тексту. Детальна інформація доступна в окладі-звіті.

Тимчасові скановання

1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕС-ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛЯ ПОРУЧНИКА

ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
Ювілейної 90-ї щорічної
студентської наукової
конференції

«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

(17 квітня — 20 травня 2023 р.)

УДК

334.7:330.341.1](0

6) I-66

Відповідальний за випуск:

к.е.н., доцент

кафедри бізнес-економіки та підприємництва Старіков О. Ю.

Рекомендовано до друку

Науково-експертною радою КНЕУ імені Вадима

Гетьмана Протокол № 4 від 18.05.2023 р.

I-66 **Інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення та розвитку України:** зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня — 20 травня 2023 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2023. 206 с.

ISBN 978-966-926-450-3

Збірник тез доповідей здобувачів вищої освіти університету укладено за підсумками результатів досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 17 квітня — 20 травня 2023 року. Доповіді здобувачів присвячено актуальним питанням розвитку біз- нес-економіки та підприємництва, використанню кращих управлінських практик вітчи- зняними організаціями, здійсненню економічного аналізу для обґрунтування заходів і механізмів розвитку економіки України. Розглянуто проблеми формування державної політики, впровадження інноваційних бізнес-технологій в умовах війни та післявоєнно- го відновлення національної економіки.

УДК 334.7:330.341.1](06)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється*

ISBN 978-966-926-450-3

© КНЕУ 2023

**ПЛАТФОРМА
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД НАСЛІДКІВ ВІЙНИ**

СЕКЦІЯ 1. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Бонюк Ірина. Реалізація державної політики у сфері охорони репродуктивного здоров'я населення України: сучасний стан та перспективи розвитку	70
Горяча Лілія. Стратегічні підходи до зміцнення оборонно-промислового комплексу в контексті повоєнного розвитку України.....	72
Губар Катерина. Мінімізація корупційних ризиків на етапі повоєнного відновлення України	76
Довганинець Тетяна. Державна допомога особам з обмеженими фізичними можливостями: цифрові перспективи	80
Косенко Михайло. Напрямки вдосконалення цифрових інструментів в медичній галузі.....	84
Мічкур Маргарита. Удосконалення інструментів та засобів управління у сфері благоустрою населених пунктів	87
Мордкович Марія. Постравматична реабілітація постраждалих громадян від наслідків війни: виклики для державного управління	90
Пузько Микола. Перспективи використання інструментів та технологій Web 3. 0 у сфері культури в Україні.....	92
Озерський Олександр. Методика мотивації праці під час війни.....	95
Чворун Каміла. Напрями державної екологічної політики у післявоєнному відновленні України.....	96
Вартанов Станіслав. Конкурентна політика держави в умовах євроінтеграції.....	99
Тимченко Тетяна, Протас Марія. Світовий досвід державної політики післявоєнного відновлення міст	102

СЕКЦІЯ 2. МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Андрюніна Дарія, Слабун Лев. Перспективи залучення «цифрових кочівників» до поствоєнної відбудови України	105
Болобан Яна. Деретуляція бізнес-середовища та акумуляція підприємницького потенціалу для післявоєнного відновлення України	107
Білик Вікторія. Напрямки, завдання та пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України	111
Кириленко Юлія. Державно-приватне партнерство як механізм відбудови зруйнованої інфраструктури в Україні	113
Ласка Олександр. Механізми залучення інвестицій для відновлення економіки України від наслідків війни	116

Кириленко Ю. В.
«Публічне управління та адміністрування», 1 курс
магістратури Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана Науковий керівник — к.е.н., доцент кафедри
національної економіки
та публічного управління Федірко Н. В.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ВІДБУДОВИ ЗРУЙНОВАНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Вступ. Розв’язана військова агресія завдала катастрофічної шкоди нашим громадянам, економіці та довкіллю. Шлях відновлення завданих збитків є можливістю та необхідністю залучення державно-приватного партнерства як механізму реалізації державних проєктів з участю приватних партнерів задля суспільної користі.

Метою дослідження є обґрунтування перспектив використання державно-приватного партнерства для відбудови зруйнованої інфраструктури в Україні від наслідків російської агресії. Реалізація цієї мети передбачає аналіз та оцінку урядового плану щодо залучення приватних партнерів для відбудови економіки України, виявлення недоліків системи організації державно-приватного партнерства та шляхів їх вирішення, потенційну оцінку чинним проєктам ДПП, впроваджених в період воєнного стану за участі іноземних донорів.

Відбудова України, налагодження її інфраструктури, відновлення будинків і підприємств постає серйозним викликом для держави. Питання, куди повертатися людям, дітям ходити в школу чи садочок, стає гострим та нагальним. Бізнес повинен працювати, відновлювати свою потужність та працювати на благо і розвиток економіки України. Держава самотужки не впорається з таким обсягом роботи, однозначно необхідно залучення приватного сектору. Розроблений урядовий план, який було представлено у швейцарському Лугано 4 липня 2022 року передбачає, що з 750 млрд дол., 250 млрд дол., нададуть приватні партнери інвестори. Це призводить до необхідності у забезпеченні прозорих та зрозумілих механізмів для якісного залучення бізнесу. Державно приватне партнерство якраз і є одним з таких варіантів.

12 років назад умови співпраці бізнесу та держави було визначено та ухвалено в Законі України «Про державно-приватне партнерство». Основна ідея його механізму полягає в тому, що на основі договору відбувається співробітництво держави та підприємства. Тобто, щоб реалізувати той чи інший проєкт відбувається колаборація влади та бізнесу. Обидва партнери отримують вигоди, зокрема держава має дороги, школи інші суспільно необхідні блага

— а бізнес, своєю чергою, отримає прибуток та втілює проєкт у життя.

Договори ДПП можна умовно поділити на чотири види. Наприклад, коли державне майно передається в тимчасове користування бізнесу — концесія. Також це може бути управління майном, що передбачає інвестиційні зобов’язання приватної сторони. Спільна діяльність — це можливість взаємодії між партнерами без участі юридичної особи. А також бувають інші види угод. Найчастіше використовують договір концесії. Права на управління або створення об’єкта органи виконавчої влади чи місцеве самоврядування передають бізнесу на визначений строк. Але для підприємця також є багато ризиків. Він несе не тільки

майнову відповідальність, а й бере на себе обов'язок створити чи відбудувати об'єкт або надати якісне управління. Підприємницькі ризики дуже високі, особливо, якщо реалізація на жаль не виявилась успішною.

Найпопулярніші проекти ДПП у світі реалізуються у сфері інфраструктури: доріг, трубопроводів, мостів, аеропортів. На жаль, це саме ті об'єкти, які зараз в Україні потребують негайного відновлення. Але об'єкти соціальної інфраструктури є не менш важливими, деякі об'єкти потребують незначної відбудови, а деякі, на жаль, повного оновлення. За даними Мінекономіки України, починаючи з 2021 року було укладено 192 договорів ДПП — 39 з яких вже реалізується, 118 зіткнулися з проблемою реалізації та у 35 договорів закінчився строк реалізації. Найгучнішими проектами ДПП, які було підписано в Україні стали концесії портів «Херсон» яким опікується компанія «Рісоіл-Херсон» та «Олівія» в Миколаєві, який перейшов у концесію дочірній компанії катарської групи QTerminals. Це є свідченням того, що ДПП має непогані перспективи для розвитку в Україні.

Головною проблемою в залученні ДПП постає застаріле законодавство. Наразі термін залучення триває близько двох років. У першу чергу це може вплинути на бажання приватного сектору бути залученим в реалізації проекту та взагалі брати участь в ньому. Тому Нацрада з відновлення України сполошено пропонує реформувати законодавство. За допомогою системи електронних закупівель пропонується хоча б пришвидшити ті проекти, вартість яких сягає до 5,3 млн дол. Таким чином забезпечується прозорість проекту, а також громада матиме можливість спостерігати за реалізацією проекту. Держава своєю чергою отримає зменшення витрат на утримання об'єктів після відбудови, через те, що приватний сектор бере на себе це питання. І звісно багаж досвіду бізнесу, який можна надалі використати для ефективної роботи об'єктів. Тобто спрощення процедури несе за собою однозначно більшу кількість позитивного впливу, тому запуск реформованих процедур потрібно реалізувати за найменший проміжок часу.

Приватним партнером може бути юридична особа або фізична особа підприємець, які зареєстровані або мають законні компетенції працювати в Україні. Спираючись на закон, реєстрація або відкриття бізнесу протягом місяця з моменту оголошення результатів конкурсу, дозволяється тільки якщо учасник ДПП не вів підприємницьку діяльність. Отже, в конкурсі мають можливість бути учасником і іноземні компанії. Щодо умов участі в ДПП, основні передбачені постановою уряду від 11 квітня 2011 р. № 384 «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства». Укладання договору відбувається на умовах конкурсу. Кабмін затвердив «Перелік пріоритетних для держави інвестиційних проектів до 2023 року», такі як медичні, інфраструктурні та культурні. Перелік було розширено задля прискорення виконання інших проектів.

Існує чіткий поділ реалізації ДПП на етапи. Спочатку звісно це ініціювання партнерства, це повинна бути концептуальна записка і техніко-економічне обґрунтування. Важливий момент, ініціаторами може виступати будь-яка сторона як держава, так і приватний партнер. Потім звісно апаліз ДПП. За ним йде ухвалення рішення про ДПП, конкурс на приватного партнера. Сам конкурс містить в собі комісію, документація конкурсу, оголошення та публікація, прийняття пропозиції, огляд та оцінка та визначення переможця. І останнім етапом є затвердження результатів та укладання договору з приватним партнером.

План з відновлення України було представлено в Лугано, він полягає в 15 національних програм у різних секторах економіки та суспільного життя. Сума, яка була озвучена, складає 750 млрд дол. Але інвестиції в безпеку та оборону держави не входять в цю суму. Планується створити на території України оборонний акселератор Diia Tech and Defense та оборонну технологічну агенцію. Інтеграція в ЄС(1 млрд дол.), довкілля та сталий

розвиток(20 млрд дол.), енергетична безпека(130 млрд дол.), бізнес-середовище (5 млрд дол.). Цікавим є програма дос- тупу до фінансування (75 млрд дол.) полягає в страхуванні інвестиційних проєктів від військо- вих ризиків, гранти на знижений кредитний відсоток в період і після війни, підтримка банків,

банк розвиток на основі держбанку та заохочення в використанні іпотечних кредитів. Звісно макрофінансова стабільність потребує також підтримки та це близько (60-80 млрд дол.). Сек- тори з доданою вартістю (40-50 млрд дол.) металургія, машинобудування, сільське господар- тво, металургія, IT. Основна мета, це зменшення сировинної моделі економіки та перехід в пе- рероблювання. Логістика (120-160 млрд дол.) головна ціль відновлення інфраструктури та шляхів експорту. Модернізація регіонів та житлового будівництва (150-250 млрд дол.) віднов- лення пошкоджених будинків та будівництво нових, модернізація старого обладнання систем осель та підвищення енергоефективності. Сучасна соціальна інфраструктура (30-35 млрд дол.) Освіта (5 млрд дол.) реформи «Нова українська школа», оновлення IT програм модернізація та ребрендинг. Охорона здоров'я (5 млрд дол.) Головна задача допомогти зберегти не тільки фі- зичне, а і психологічне здоров'я від військового вторгнення, цифровізація даного питання. Ку- льтура та спорт (15-20 млрд дол.) відбудова зруйнованих закладів культури. Соціальна підтри- мка та міграційна політика (7 млрд дол.) розробка програми інтеграції для ветеранів, доступ до житла та реформація другого рівня пенсійної системи.

Термін реалізації становить десять років, та поділено на три етапи. Перший етап направ- лений на підтримку енергосистем країни та розмінування 5 % території країни. Основним фінансовим джерелом на відбудову країни будуть репарації та заморожені активи країни аг- ресора та її олігархів. Але цей процес може затягнутися, тому основний удар на себе візьмуть приватні інвестиції, пільгові позики та отримання грантів. Звісно будуть висунуті додаткові умови та пункти договору. Наприклад, Єврокомісія надасть близько 523 млрд дол. тільки пі- сля реалізації низки інституційних реформ українською владою. Також слід звернути увагу на антимонопольне законодавство і реформи державної служби. Для прозорості буде прове- дена цифровізація державних реєстрів. А також буде створено міжнародну платформу з ре- конструкції України.

Перспективи реалізації несуть за собою потужне управління державною та комунальною власністю, покращення публічних послуг як для бізнесу, так і населення, інновації та новітні технології, позитивна тенденція зниження навантаження на держ. бюджет, раціональний по- діл видатків. Звісно одна з головних перспектив це залучення до реалізації проєкти як вітчиз- няного бізнесу, так і міжнародних інвесторів. Також росте інвестиційна привабливість краї- ни, яка надалі буде дуже важливою для нашого розвитку та європейського майбутнього.

Військова агресія на території України продовжується, тому держава та місцева влада не в змозі швидко та ефективно надати житло громадянам, в яких зруйновані будинки. Громадя- ни своєю чергою намагаються самотужки відновлювати свої домівки. На основі цієї пробле- ми командою IT-фахівців та волонтерської групи було створено міжнародну платформу RENAISSANCE. UA. Аналізуючи вихідну інформацію про проєкт можна зробити висновки з приводу ефективності його впровадження. Дедлайн запуску проєкту 5 місяців. Головна мета можливість залучення іноземних донорів, тим самим відбудувати понад 50 % житла. Цей проєкт надасть можливість кожному українцю, чие житло постраждало відкрити рахунок для збору коштів від закордонних донорів. Стейкхолдерами є три основні групи в проєкті — це постраждалі, будівельні компанії та донори. За допомогою зручного інтерфейсу проєкту мо- жна легко виконати всі потрібні кроки для кожної категорії. Проєкт вже взяв під опіку декі- лька будинків. Будинок у с. Горенка Бучанського району, Київської області на вулиці Кіль-

цева 12, було зруйновано внаслідок прямого влучання снаряда. За оцінкою ДСНС руйнування становлять 87 %. Проживала в будинку сім'я з чотирьох осіб. Бюджет який встановлено на відновлення будинку сягає 155 000 доларів. Статус наразі в процесі збору. Як тільки суму буде зібрано, автоматично відбудеться перерахунок на рахунок обраного будівельного підрядника та розпочнеться етап відновлення. Отже, проєкт є чудовим прикладом взаємодії бізнесу і держави, проєкт має всю інформацію про те кому і куди надходять кошти, і найголовніше повністю контролює цей процес. Саме такі доступні приклади ДПП потрібні наразі. Також серед переваг слід виділити доступність в участі в проєкті та співпраця з державним полем без участі стейкхолдерів. Тому реалізація саме такого роду проєктів ДПП є просто необхідність на цей час. Це швидший та дієвіший спосіб взаємодії держави та бізнесу, який є ефективним для громадян.

Висновок. Державно-приватне партнерство невимовно стало важливим механізмом у процесі відбудови нашої країни. Реалізація нових проєктів, залучення приватних партнерів — це важливий етап у відбудові нашої країни. Тільки від якісної та плідної співпраці можна буде досягти вагомого результату. Наразі держава та бізнес повинні стати одним механізмом у процесі відновлення нашої держави.

Україна щодня платить неймовірну ціну за нашу майбутню перемогу. І ми маємо переконатися, що країна, за яку українці та українки так завзято борються, буде відбудована прогресивною та комфортною для людей, що у ній мешкають.

Література

1. Воробйова М. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та вітчизняні реалії. Наукові перспективи (Naukovi perspektivi). 2021. № 5 (11). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-5\(11\)-267-283](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-5(11)-267-283) (дата звернення: 09.05.2023).
2. Дутко Н.Г. Державно-приватне партнерство: перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4, лют. С. 109–114.
3. Косач І., Кулик О. Державно-приватне партнерство як інструмент реалізації проєктів інфраструктурної розбудови. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 12(14). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-152-161](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-152-161) (дата звернення: 07.05.2023).
4. Не план Маршалла. Що відомо про систему з відбудови України — Український тиждень. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/ne-plan-marshalla-shcho-vidomo-pro-systemu-z-vidbudovu-ukrainy/> (дата звернення: 08.05.2023). Про державно-приватне партнерство :
5. Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI : станом на 31 березня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
6. Тарасенко І., Тарасенко О. Державно-приватне партнерство в контексті реалізації державної екологічної політики. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-9> (дата звернення: 09.05.2023).
7. Ясіновська І., Іщенко В., Жовтяк К. Державно-приватне партнерство: теоретичний аспект та особливості реалізації України. *Young scientist*. 2020. № 12 (88). С. 191–197. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-38> (дата звернення: 09.05.2023).

Наукове видання

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕС-ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛЯ ПОРУЧНИКА

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
Ювілейної 90-ї щорічної
студентської наукової
конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

(17 квітня – 20 травня 2023 р.)

Видано в авторській редакції

Верстка *О. Федосенко*
Коректор *І. Савлук*

Підписано до друку 23.05.23. Формат 60×84/8.
Друк. арк. 16,67
Зам. № 23-5788

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана 03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1
E-mail: litera_kneu@edu.ua

Національний технічний університет України
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації

Вроцлавський Університет
Факультет права, управління та економіки
Інститут адміністративних наук

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Факультет економіки та управління

**II Міжнародна
науково-практична конференція**

КІБЕРБЕЗПЕКА ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ ТА ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ

**ТОМ 2
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ КРИЗИ**

збірник тез
(Київ – Вроцлав. Травень 2023)

Електронне видання

«ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»

Київ – Вроцлав. 2

Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів

УДК 621:351/354

Рекомендовано до друку Вченою радою ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол № 12 від 23.05.2023)

Тези публікуються в авторській редакції.

Організаційний комітет залишає за собою право не поділяти думку авторів.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» в 2 т. Том 2. Особливості діяльності органів державної влади в умовах кризи зб. тез наук. доп. (Київ – Вроцлав. Травень 2023). [Електронне видання]. – Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023. Т.2. 148 с.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» присвячена 125-річчю Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», видані 2-х томах. На конференції обговорено актуальні проблеми та узагальнено отримані наукові результати у сферах інформаційної та кібербезпеки, кіберзахисту, інформаційних і інформаційно-комунікаційних технологій а також питання діяльності органів державної влади в умовах кризи. В матеріалах опубліковано тези доповідей, що є фундаментом для подальшого розвитку освітньої, наукової та професійної діяльності учасників конференції в справі наближення Перемоги України.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олександр ПУЧКОВ	к. філос. н., професор
Сергій КОНЮШОК	к. т. н., доцент
Вадим РОМАНЕНКО	к. т. н., доцент
Дмитро МОГИЛЕВИЧ	д. т. н., професор
Олена УВАРКІНА	д. філос. н., професор
Ігор СУБАЧ	д. т. н., доцент
Сергій ІВАНЧЕНКО	д. т. н., професор
Ярослав ЗІНЧЕНКО	к. т. н., с. н. с.

УДК 621:351/354

Юлія КИРИЛЕНКО
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Анотація. Основи впровадження цифровізації в соціальну сферу, проблеми та методи їх вирішення в період військового стану в Україні.

Summary. Basics of digitalization implementation in the social sphere, problems and methods of solving them during the period of martial law in Ukraine.

Ключові слова: пільги, цифровізація, цифровізація соціальної сфери, екстериторіальний принцип.

Повномасштабне вторгнення призвело до того, що понад 10 мільйонів осіб змінили своє місце проживання. Хтось виїхав за кордон, дехто став внутрішньо переміщеною особою. Разом з цим збільшується кількість людей на одне робоче місце. Ми може стверджувати, що навіть ті громадяни які мали заощадження, стабільну заробітну плату, та могли себе спокійно забезпечувати, навіть вони потребують допомоги від держави, волонтерів, благодійних фондів та міжнародних організацій.

Наразі задля надання якісних державних послуг постраждалим громадянам, для того, щоб спростити процедури отримання пільг, допомог. Зробити їх доступними, зручними. Потрібно залучити всі можливі інструменти для запуску якісної цифровізації соціальної сфери. Громадяни зараз проживають по всьому світі, тому ходити з папірцями зараз є просте неможливим та навіть в деяких регіонах небезпечним.

Ця проблема насправді давно була загострена, на жаль тільки в період військового вторгнення перейшла в фазу активного впровадження та виконання. Перші поштовхи були ще у 2019 році саме тоді з'явилися перші цифрові документи та послуги на порталі та за стосунку ДІЯ. Але задля більш активного функціонала, потрібно побудувати міцні відносини з Єдиним соціальним реєстром, як інструментом надання інформації системи соціальної сфери за участі Міністерства соціальної політики.

Єдина інформаційна система соціальної сфери фігурує основним елементом в питанні цифровізації соціальної сфери. Ця система надасть: спрощення роботи, підвищення швидкості надання послуг та покращення якості послуг. Запуск ЄІССС надає централізоване накопичення, зберігання та автоматизоване

оброблення інформації, призначення, виплати та формування виплатних відомостей для соціальних допомог, а також рефрешинг реєстрів та інформаційних систем соціальної сфери.

Якщо дивитись вперед, можна зазначити, що надалі для реалізації реформи з надання універсальної соціальної допомоги просто необхідно впроваджувати ЄІССС. На мою думку, розпилення допомог на різні напрямки не є такими ефективними. ЄІССС – це перехід від район орієнтованості до екстериторіального принципу, що в умовах бойових дій та тимчасової окупації частини районів країни стало критичною необхідністю.

Цифровізація соціальної сфери, також буде впливати на уникнення корупційних проявів в даному питанні. Це буде просто неможливим, а додаткові цифрові інструменти будуть аналізувати стан та легітимність соціальних послуг. Збільшиться швидкість надання послуг, людський фактор іноді дуже впливає на ефективність надання послуг, тому стандартизація цифрових послуг позитивно вплине на швидкість реалізації. На цей момент вже впроваджено багато проектів цифровізації через військове вторгнення. Компанія «ЮНІСЕФ», активно залучається до даного питання, створюючи багато проектів, допомагає цифровізувати алгоритми надання соціальних послуг, та послуг з надання допомоги громадянам України. Але навіть вони, стикнувшись з рядом проблем та недоліків в реалізації таких проектів. Наприклад проєкт «ЮНІСЕФ» грошової допомоги для постраждалих українців від військової агресії. Аналізуючи механізми впровадження та запуску можна також виділити проблемні моменти цифровізації, та побачити вплив на соціальну сферу в цілому.

Отже, перше на що звертається увага це проблема з заповненням заявок на отримання допомоги. В багатьох людей виникають проблеми в їх подачі. Іноді це проблеми з самим сайтом, а іноді люди не вірно заповнюють данні, і через це відбувається збій та проблеми. Аналізуючи інформацію з приводу програми на просторах інтернету та соціальних мереж, мною було визначено ряд проблем які пов'язані з сайтом та заявками з якими стикаються люди. Дуже часто заяви не проходять повної верифікації через те, що людина не до кінця заповнила заяву, або забула додати якість документи.

Розв'язанням цієї проблеми на мою думку є два варіанти. Перший, це зробити додаткові вікна нагадування при заповненні заяві. Коли людина буде проходити реєстрацію, буде спливати вікно де буде нагадування про те, що необхідно додати та яким чином. На мою думку, це зменшить кількість невірно заповнених заяв та підвищить продуктивність та функціонування програми. Другий варіант, більш глобальний це доєднати проєкт до за стосунку ДІА. Що на мою думку також спростить подачу заявок, через те, що у більшості громадян України цей за стосунок є і всі потрібні документи, які потрібні для реєстрації в додатку є. Звісно потрібно розуміти що на приєднання ДІІ потрібно більше часу, та сил, але проєкт тільки почав свою роботу, і можливо в подальшій праці цей варіант буде розглянуто робочою групою програми.

Наступна проблема це те, що одна людина може подати декілька заявок, і це не є добре. Через це відбувається збій в системі, і потім просто не видно в базі ні однієї заявки. Якщо в вас не вийшло подати заявку або щось сталося, не потрібно її створювати знову. Потрібно зателефонувати на гарячу лінію, телефони яких вказано на сайті та дізнатися що вам робити далі. Це допоможе в прискореному розв'язанні проблеми.

Моя пропозиція, щодо розв'язання цієї проблеми полягає в створенні активних чатів на сайті. За допомогою них можна вирішити швидко свою проблему, також тобі можуть надати відповіді на питання, а ще було б непогано, якби оператор чату мав доступ до бази програми, і міг сказати етап розробки вашої заявки та її стан. Таким чином ми отримаємо альтернативне використання часу, налагодження проблем з заявками. З приводу операторів чату, це можуть бути як волонтери, так і працівники. ЮНІСЕФ постійно набирає свою команду, долучитись до них може кожен. Можна стати як партнером, волонтером, а також брати участь в тендері. Тим самим активний чат можна вдосконалити та зробити окремий сайт чи простір для запитань для родин. В цьому можуть прийняти участь IT- компанії які можуть як і на основі волонтерства запропонувати свій продукт, так і через тендер компанії.

Висновки. Отже, аналізуючи стан цифровізації соціальної сфери в Україні можна сказати, що ця сфера знаходиться в постійному розвитку. Інновації та реформи позитивно впливають на дану сферу, створюючи позитивний ефект як для суспільства, так і держави. Відмічається стрімкий ріст цифровізації соціальної сфери в період військового вторгнення. Держава та суспільство згуртувалось, тим самим був зроблений великий крок вперед. Міжнародні проекти, які були долучені до цього питання також показали що є і ряд недоліків в цьому питанні, але шляхів їх вирішення визначається достатня кількість. Тому можемо сказати, що цифровізація соціальної сфери відбувається успішно та прогресивно, великий пласт роботи вже виконано, та передбачено ще багато реформ, змін та інновацій. Це безперечно виведе України на новий, європейський рівень соціальної сфери, і зробить її вагомим конкурентом на світовому ринку.

Том 2. Особливості діяльності органів державної влади в умовах кризи

ПОЗНЯК Артем ЦИФРОВІЗАЦІЯ КУЛЬТУРИ	74
КИРИЛЕНКО Юлія ЦИФРОВІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	76
САРНАЦЬКА Наталія НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	79
САРНАЦЬКИЙ Костянтин НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО НАДАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	81
ЖУРАВЛЬОВА Лілія МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА РЕЄСТРАЦІЇ ТВАРИН	83
БАБЕНКО Сергій УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	85
РЕУК Ірина ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ МАЙНОМ	87
ПАДАЛКА Крістіна ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЛІДЕРА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	90

Том 2. Особливості діяльності органів державної влади в умовах кризи

Кібербезпека державних інституцій та подолання кризових

станів

н а у к о в е в и д а н н я

збірник тез

II Міжнародної науково-практичної конференції

**КІБЕРБЕЗПЕКА ДЕРЖАВНИХ
ІНСТИТУЦІЙ
ТА ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ**

СЕКЦІЯ 5

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В
УМОВАХ КРИЗИ**

Київ – Вроцлав. Травень 2023

Електронне видання

Авторська редакція

Упорядник
ГО «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»
digital.gov.office@gmail.com

148
2023

Київ – Вроцлав. Травень